

HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON ASIAKIRJAT

KAUPUNGINHALLITUKSEN MIETINNÖT

N:o 12 — 1966

Helsingin kaupungin vuositilintarkastajien kertomus vuoden 1965 tilintarkastuksesta.

Helsingin kaupunginvaltuusto valitsi tammikuun 13 päivänä 1965 saman vuoden vuositilintarkastajiksi maalari Karl Anderssonin, kauppatieteiden maisteri Kurt Hjeltin, varatuomari Lars Homénin, filosofian maisteri Matti Kalevan, varatuomari Veikko Kanervan, merkonomi Eino Kuoppasalmen, pankinjohtaja Holger Liinpään, ekonomi Martta Mustakallion, varatuomari Ilmari Rauhasen, järjestösihteeri Usko Ruuskasen, kauppatieteiden maisteri Tyko Vanhalan ja taloudenhoitaja Armas Vinbergin.

Tilintarkastajat kokoontuivat helmikuun 2 päivänä 1965 suorittamaan niitä järjestäytymistoimia, joita kaupunginvaltuuston joulukuun 21 päivänä 1949 vahvistama Helsingin kaupungin talouden tarkastussääntö edellyttää, ja valitsivat puheenjohtajakseen filosofian maisteri Kalevan, varapuheenjohtajakseen maalari Anderssonin ja sihteerikseen varatuomari Kanervan.

Tarkastustyön suorittamista varten tilintarkastajat ovat jakaantuneet jaostoihin, joiden kokoonpano ja tarkastuskohteet ovat olleet seuraavat:

I jaosto, johon ovat kuuluneet tilintarkastajat Vanhala puheenjohtajana sekä Homén ja Kanerva: kiinteistöhallinto, satamalaitos, liikennelaitos, asutuslautakunta, palotoimi, väestönsuojelu, majoituslautakunta, kaupunkisuunnittelu, metrotoimikunta, asuntotuotantokomitea sekä asunnonjakotoimikunta ja -toimisto.

II jaosto, johon ovat kuuluneet tilintarkastajat Rauhanen puheenjohtajana sekä Kaleva ja Vinberg: yleiset työt, tielautakunta, teollisuuslaitokset, puutavara- ja polttoainetoimisto, teurastamolaitos, keskuspesula ja rakennustarkastustoimisto.

III jaosto, johon ovat kuuluneet tilintarkastajat Hjelt puheenjohtajana sekä Andersson ja Mustakallio: terveydenhoitolautakunta ja -virasto, sai-

II

raalavirasto ja sairaalat, huoltotoimi, lastensuojelutoimi, oikeusaputoimi, työturvallisuustoimikunta ja vesilautakunta.

IV jaosto, johon kuuluneet tilintarkastajat Ruuskanen puheenjohtajana sekä Kuoppasalmi ja Liinpää: lastentarhat ja niihin liittyvät laitokset, raittiuslautakunta, kansakoulut, työväenopistot, ammattiopetus, kotitalouslautakunta, kaupunginkirjasto, kaupunginmuseo, musiikkilautakunta ja kaupunginorkesteri, nuorisotyölautakunta, urheilu- ja retkeilytoiminta, matkailutoimisto ja elintarvikekeskus.

V jaosto, johon ovat kuuluneet tilintarkastajat Kaleva puheenjohtajana sekä Andersson, Vanhala, Rauhanen, Hjelt, Ruuskanen ja Kanerva: vuositilintarkastajien käsiteltäväksi tulevien asioiden ja tarkastustyön valmistelu, kaupunginhallitus, kaupunginkanslia, kaupunginhallituksen järjestelytoimisto, kaupunginhallituksen asiamiestoimisto, rahatoimisto, tietojenkäsittelykeskus, revisiovirasto, tilastotoimisto, kaupunginarkisto, hankintatoimisto, palkkalautakunta, maistraatti, ulosottovirasto, raastuvanoikeus, holhouslautakunta, kaupunginviskaalinvirasto sekä ne muut alat, joiden tarkkailua ei ole erityisesti annettu muiden jaostojen tehtäväksi.

Tilintarkastaja Homén on ilmoittautunut jääviksi ottamaan osaa palkkalautakuntaa ja tilintarkastaja Vanhala palolautakuntaa koskevien asioiden käsittelyyn.

Kaupungin hallintoa tarkastaakseen tilintarkastajat ovat saaneet käytettäväkseen kaupunginvaltuuston päätöspöytäkirjat, kaupunginhallituksen esityslistat, eri lautakuntien kokousten ja pysyväisluonteisten toimikuntien kokousten esityslistat tai pöytäkirjojen jäljennökset ja eräiden virastojen toimintakertomukset sekä muita haluamiaan kaupungin hallintoa koskevia asiakirjoja. Toukokuussa 1966 on kaupungin tilastojulkaisuna painosta ilmestynyt rahatoimiston kertomus kaupungin tileistä ja tilinpäätöksestä vuodelta 1965.

Kaupungin tilinpäätös vuodelta 1965 valmistui maaliskuun 31 päivänä 1966 ja saatettiin tilintarkastajien tietoon samana päivänä. Revisioviraston kertomus vuodelta 1965 annettiin tilintarkastajille huhtikuun 29 päivänä. Tilintarkastajat ovat myös saaneet kaupungin kiinteän omaisuuden tarkastajien ja irtaimen omaisuuden tarkastajien kertomukset vuodelta 1965.

Rahatoimiston kassa tarkastettiin maaliskuun 22 päivänä 1966 sekä rahatoimiston holvissa säilytetyt kaupungille kuuluvat velkakirjat, obligaatit, osakkeet, talletustodistukset, lahjoitusrahastojen arvopaperit ja yksityisten kaupungin haltuun tallettamat varat maaliskuun 30 päivänä. Kiinteistöviraston hallussa olevat velkakirjat ja vuokrasopimukset tarkastettiin huhtikuun 15 päivänä.

Tilintarkastajat ovat suorittaneet yhteisiä tarkastuskäyntejä tietojenkäsittelykeskuksessa, hankintatoimistossa, sairaalavirastossa, jäähallissa, Hiidenveden tunnelityömaalla, liikennelaitoksessa, rakennusviraston puhtaanapito-osastossa ja väestönsuojelutoimistossa. Jaostot ovat suorittaneet tarkastuskäyntejä mm. seuraavissa laitoksissa ja virastoissa: sairaalavirasto, Röykän sairaala, sairaala-, huolto- ja avohoitolaitosten suunnittelutoimikunta, huoltovirasto, Koskelan sairaskoti, Kustaankartanon, Torpan, Hirvihaaran, Roihuvuoren, Riustavuoren ja Myllypuron vanhainkodit, nuorisotyölautakunnan kesäkotit Laajasalossa, Lauttasaaren ja Tullisaaren leirintäalueet, Taivaskallion kansanpuisto, Meilahden urheilukenttä, Taivalniemen varasto- ja työhuone, urheilu- ja ulkoiluvirasto, Pirkkolan urheilupuisto, Ruskeasuon ratsastushalli, kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto, satamalaitos, vesilaitos, sähkölaitos, liikennelaitos ja keskuspesula.

Vuonna 1965 kaupungin talous kehittyi suotuisaan suuntaan. Edellisenä vuonna tapahtunut tulojen ja menojen välisen suhteen heikkeneminen kääntyi jälleen päinvastaiseksi. Tulot kasvoivat edellisestä vuodesta enemmän kuin menot eli 13 %, menojen nousun ollessa 9 %. Pääomamenot jäivät jopa 11 mmk pienemmiksi kuin edellisenä vuonna, joten menojen lisäys kohdistui yksinomaan varsinaisiin menoihin.

Tulojen voimakkaammasta kasvusta johtuen edellisenä vuonna syntyneen 9,2 mmk:n vajauksen sijasta vuoden 1965 toiminnallinen tulos osoitti säästöä 24,7 mmk. Kun edellisten vuosien kirjanpidollisista säästöistä käytettiin kertomusvuoden talousarvion kattamiseen 39,2 mmk, tuli kaupungin tilinpäätöksen kirjanpidolliseksi vuosisäästökseksi 63,9 mmk. Lisäksi käyttörahastoon siirrettiin 7,4 mmk ja verontasausrahastoon 12,4 mmk.

Tämän poikkeuksellisen suuren säästön syntymiseen vaikutti pääasiallisesti tulojen muodostuminen arvioituja suuremmiksi. Talousarvioon verrattuna ylituloja kertyi peräti 87,9 mmk ja tulovajauksia syntyi 21,2 mmk. Menosäästöjä oli 25,7 mmk ja menoylityksiä 28,4 mmk.

Suurin ylitulo syntyi kunnallisveron tuotosta, joka nousi 33,2 mmk talousarviossa edellytettyä summaa suuremmaksi ja oli 388,0 mmk, mikä oli 17,7 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Tähän vaikutti veroäyrimäärän nousun ohella lopullisen veroäyrimäärän vahvistaminen 0,25 penniä edellisvuotista korkeammaksi. Käyttämättömien siirtomäärärahojen palauttamisesta syntyi ylituloja 6,5 mmk. Sekalaiset korkotulot nousivat 4 mmk talousarviossa arvioitua suuremmiksi ja asuntotonteista saadut vuokrat kohosivat mm. vuokrien lisääntymisen vuoksi talousarvion 5,8 mmk:sta 8,8 mmk:aan eli 51,7 % suuremmiksi.

Menojen osalta suurin markkamääräinen ylitys talousarvioon verrattuna esiintyi kiinteistöjen ostoihin varatun määrärahan kohdalla, mikä nousi talousarvion 4 mmk:sta 9,1 mmk:aan eli 130 %.

IV

Kertomusvuoden rahatulot olivat 1 012,5 mmk ja rahamenot 1 012,6 mmk eli suunnilleen yhtä suuret. Kaupungin maksuvalmius pysyi vuoden aikana jokseenkin muuttumattomana ja edelleen erittäin hyvänä. Kun siirtyneet määrärahat ovat vähentyneet, mutta verontasaus- ja käyttörahasto kasvaneet, ovat ne tekijät, joihin kaupungin hyvä maksuvalmius perustuu, kehittyneet siihen suuntaan, mitä vuositilintarkastajat aikaisemmissa kertomuksissaan ovat korostaneet.

Kaupungin kantaomaisuuden nettolisäys oli kertomusvuonna 141,5 mmk eli 37,9 mmk pienempi kuin edellisenä vuonna, mikä omalta osaltaan tuo esille sen, että pääomamenot jäivät edellisvuotista pienemmiksi. Rakennettujen kiinteistöjen ja rakennusten kohdalla omaisuuden lisäys oli 64,9 mmk, tonttien, joilla ei ole kaupungin rakennuksia, omaisuusmäärän lisäys oli 24,4 mmk, sähkölaitoksen kantaomaisuus kasvoi 25,7 mmk, vesilaitoksen 18,3 mmk ja satamalaitoksen 18,4 mmk. Kaupungin puhdas kantaomaisuus oli vuoden päättyessä 1 742,8 mmk.

Kertomusvuoden aikana valmistui kaupungin taloussuunnitelma kymmenvuotiskaudeksi 1966—1975. Tämän suunnitelman tarkoituksena on luoda pohja kaupungin talouden pitkäjännitteiselle hoitamiselle. Olosuhteiden pakosta tällainen ohjelma vaatii kuitenkin, niin kuin on suunniteltu, aika ajoin tarkistuksia. Niiden yhteydessä olisi pyrittävä siihen, että kaupungin taloutta voidaan todella hoitaa tämänlaisen suunnitelman edellyttämässä puitteissa, mikä varmistaisi vakaan taloudellisen kehityksen edelleen jatkumisen.

Kertomusvuoden aikana oli toiminnassa kaikkiaan 111 komiteaa, joista 23 oli saadun tiedon mukaan pysyväisluonteista. Kaksi komiteaa sai työnsä päätökseen. Yksi kaupungin virkamiehistä oli jäsenenä 11 komiteassa, kaksi virkamiestä 8 komiteassa ja kaksi 7 komiteassa. Kolmen virkamiehen osalta komiteakokousten lukumäärä ylitti 120. Kehitys on vuodesta 1963, jota koskevia vastaavia tietoja tilintarkastajat viimeksi käsitelivät, siinä suhteessa kulkenut parempaan suuntaan, etteivät samat henkilöt ole liian monissa komiteoissa.

Määrärahojen ylityksiä on edelleen todettu tapahtuneen. Niinpä satamalaitoksessa on ollut ylityksiä, joukossa myös sellainen, joka on johtunut ennen rakentamisluvan saamista aloitetun Volvon laiturin rakentamisesta, kuten revisioviraston kertomuksesta ilmenee. Rakennusvirastossa on jouduttu ylittämään katujen, teiden, yleisten paikkojen ja satamien puhtaanapitoon myönnettyjä määrärahoja poikkeuksellisen kovan talven johdosta 200 000 mk:lla, ja sopimusten mukaiseen kiinteistöjen puhtaanapitoon on jälkikäteen pyydetty 241 000 mk sekä jätteen käsittelypaikkojen ja -laitosten hoitoon ja kunnossapitoon 82 000 mk.

Kaupunki omisti kertomusvuoden päättyessä 2 171 osuuspuhelinta.

Niiden lisäys vuoden aikana oli 79. Puhelinkustannukset olivat puhelinvaihteiden osalta n. 900 000 mk ja muiden puhelimien osalta 400 000 mk. Sisäisen puhelinliikenteen edelleen kehittäminen voisi vielä säästää kustannuksia, joten sitä olisi tilintarkastajien mielestä syytä edelleen jatkaa.

Viime vuosien aikana on sairaalatoimen alalla jatkettu suunnittelutöitä, mutta toistaiseksi ei näkyvää tulosta ole saatu aikaan. Vastauksessaan vuositilintarkastajien kertomukseen vuodelta 1962 on kaupunginhallitus ilmoittanut, että 8. 8. 1963 on päätetty varata n. 10,8 hehtaarin suuruinen alue Oulunkylästä ja n. 13,36 hehtaarin suuruinen alue Viikintien ja Herttoniemen satamaradan risteyksen läheisyydestä vastaisuudessa rakennettavia uusia yleissairaaloita varten. Nyttemmin on kuitenkin katsottu, että viimeksi mainittua tonttia mahdollisesti ei voidakaan pitää sopivana sairaalal alueeksi sen takia, että satamarata leikkaa tontin kahtia. Ihmetyttää, ettei tämä ollut asianomaisten elinten tiedossa jo silloin, kun ko. alue varattiin sairaalatarkoituksiin, etenkin kun otetaan huomioon, että Marian sairaalan aluetta ruvettiin samoihin aikoihin supistamaan nimenomaan satamaradan läheisyyden vuoksi. Tilintarkastajille annettujen tietojen mukaan aletaan nyt suunnitella ns. itäistä sairaalaa, ja ilmoituksen mukaan kestää yli 10 vuotta, ennen kuin suunniteltu sairaala voi aloittaa toimintansa, mitä on pidettävä valitettavana ottaen huomioon itäisellä alueella nykyään vallitsevan sairaalatarpeen. Malmin sairaalan laajennustöihin sekä Kivelä—Hesperian sairaalan saneeraustöihin ryhdytään ilmoituksen mukaan jo sinä aikana, kun itäistä sairaalaa suunnitellaan.

Kaupunginhallitus on 16. 12. 1965 päättänyt asettaa toimikunnan valmistelemaan ja laatimaan toimintasuunnitelmat ja tarvittavat toteuttamishjelmat sairaala-, huolto- ja avohoitolaitoksia varten kaupungin vuosiksi 1966—1975 laaditun taloussuunnitelman pohjalta huomioon ottaen erityisesti näiden alojen yhteistoiminnan kehittämisen ja toteuttamisen. Toivottavasti tämä yhteistyöelin ripeästi pystyy laatimaan todellakin käyttökelpoiset suunnitelmat kaikkia yllämainittuja laitoksia varten.

Vuoden 1963 tilintarkastuskertomuksessa on kiinnitetty huomiota siihen, että »Röykässä on henkilökunnan käytössä ala-arvoisia asuntoja». Vastauksessa kertomukseen mainitaan, että »kaupunginhallituksen tarkoituksena on tehdä asiasta ensi tilassa esitys kaupunginvaltuustolle». Kaupunginvaltuusto antoi 27. 1. 1965 luvan asuntolatöiden aloittamiseksi odottamatta ratkaisua valtionavusta. Lääkintöhallitus pyysi samoihin aikoihin lisäselvityksiä rakennushankkeesta ja pyydettyään vielä kerran lisäselvityksen, se hyväksyi huonetilaohjelman 12. 10. 1965. Kokouksessaan 28. 10. 1965 on kaupunginhallitus päättänyt, ettei lääkintöhallituksen päätös anna tässä vaiheessa kaupunginhallituksen taholta aihetta muihin toimenpiteisiin kuin, että sairaalalautakuntaa kehoitetaan aikanaan, jos Röykän

sairaalan asuntolahanke toteutetaan, ottamaan huomioon lääkintöhallituksen esittämät huomautukset huoneohjelmaan nähden. Päätös perustui siihen, ettei kaupungin taloussuunnitelma sisällä mitään uudisrakennustoimintaa Röykän sairaalan osalta. Asuntolaa varten oli kaupungin vuoden 1962 talousarviossa varattu 460 000 mk:n määräraha, mutta tilisäännön mukaan sitä siirtomäärärahana ei enää 4 vuoden jälkeen saa käyttää. Kun nykyisin n. $\frac{1}{3}$ sairaalan henkilökunnasta asuu sairaalan ulkopuolella ja kun vielä otetaan huomioon, että vapautuviin, nyt henkilökunnan käytössä oleviin huoneisiin sairaalarakennuksessa voitaisiin ilmoituksen mukaan sijoittaa n. 30 sairaansijaa, ei asiassa tapahtunut viivyttely, sen jälkeen kun kaupunginvaltuusto antoi määrärahan tarkoitukseen, ole puolustettavissa. Tilintarkastajat yhtyivät kiinteän omaisuuden tarkastajien toteamukseen Röykään sairaala-alueen teiden päällystämisestä.

Kertomusvuoden aikana tilintarkastajat ovat toimittaneet tarkastuksia kaikissa muissa vanhusten huoltolaitoksissa paitsi Kulosaaren vanhainkodissa. Tällöin on todettu, että vanhainkotien taso, muutamaa vanhinta lukuun ottamatta, on korkea. Tilastojen mukaan vanhusten lukumäärä lisääntyy, joten tällaisten huoltolaitosten tarve tulee edelleenkin kasvamaan: Mielenkiintoisena kokeiluna voidaan pitää Riistavuoren vanhainkotiä, jossa on sekä päiväkotia, vanhainkotiä että sairaalaosasto.

Tilintarkastajat toteavat, että Lauttasaarella ja Tullisaarella sijaitsevien leirintäalueiden palvelutasoon kohdistunut lehdistön ja yleisön arvostelu on ollut aiheellista. Leirintäalueiden kehittäminen on pysähtynyt niiden perustamisen yhteydessä tilapäisiksi suunniteltujen rakennelmien varaan, minkä johdosta jälkeijääneisyys yleisestä leirintäalueiden kehityksestä on ilmeinen. Myös leirintäalueille ohjaava viitoitus on edelleen riittämätön.

Helsingiläisille varattujen, kaupungin ulkopuolella olevien ulkoilualueiden käyttö on kaupungin väkilukuun verrattuna vielä vähäistä. Kun on havaittavissa, että kaupunkilaiset tuntevat yhä varsin huonosti ulkoilualueita, ei ilmeisesti tiedotustoiminta näistä alueista ja niille pääsymahdollisuuksista ole vielä kukaan riittävää kaupunkilaisten lisääntyneen vapaa-ajan huomioon ottaen.

Urheilu- ja ulkoilualueiden kioski- ja ravintolatilojen vuokralle anto tapahtuu eri syistä johtuen useassa erässä. Joissakin tapauksissa, kun on pidetty todennäköisenä, että saatava vuokratulo jää pienemmäksi kuin lehti-ilmoituskulut, on poikettu julkisen vuokralle tarjonnan periaatteista ja uusittu aikaisempi vuokrasopimus entisiin ehdoin. Pyrkimystä vuokrauksen keskittämiseen ja julkiseen tarjousmenettelyyn on pidettävä suotavana, koska tarjontakilpailun tuloksena mahdollisesti saataisiin lisää vuokratuloja.

Vuosilintarkastajat yhtyivät kiinteän omaisuuden tarkastajien lausuntoon, että Ruskeasuon ratsastushallien sairastalliosasto tulisi palauttaa

sille tarkoitettuun käyttöön. Ratsastushallin ja siihen liittyvän puiston alueella tapahtuva urheilu- ja ulkoilualueiden välineistön ulkovarastointi nostaa kaluston kunnossapitokustannuksia ja tekee huollon säästä riippuvaksi.

Ruskeasuon ratsastushallista on vuokrattu 263 m²:n suuruinen ravintolatala yksityiselle 443,10 mk:n kuukausivuokrasta. Kun ravintolasta tuleva vuokra on pieni ja ravintolan pito nykyisellään ei tunnu tarkoituksenmukaiselta, saattaisi olla aihetta tutkia, voitaisiinko ravintola korvata pienemällä kioskikahviolla ja käyttää vapautuneita tiloja urheilutarkoituksiin.

Kun Laajasalossa sijaitsevan nuorisotoimiston kesäkodin korjaus- ja kunnostustöihin on jo käytetty 93 918 mk, olisi tutkittava, voitaisiinko rakennus saattaa ympärivuotiseen käyttökuntoon, jolloin nuorisojärjestöillä olisi mahdollisuus käyttää sitä myös talvisin kurssi- ja kokouspaikkana.

Tilintarkastajat ovat voineet jo aikaisemminkin kertomuksissaan todeta, että eräissä tapauksissa kaupunki aloittaa rakennusyrietykset liian vähäisin ennakkovalmisteluin ja -laskelmin, mistä johtuu, etteivät kustannusarviot pidä läheskään paikkaansa. Myöskään ei aina pyritä laskemaan käyttö-kustannuksia etukäteen, joten joudutaan kokemaan epämiellyttäviä yllätyksiä tässäkin suhteessa.

Vuositulintarkastajat ovat käyneet tutustumassa jäähallin rakennustyömaahan saadakseen selvyyttä niistä syistä, jotka ovat aiheuttaneet alun perin laaditun kustannusarvion huomattavan muuttumisen ja valmistumisajan viivästymisen. Kaupunginvaltuusto päätti lokakuussa 1963 suostua siihen, että Töölön pallokentän alueelle rakennetaan jäähalli, ja myönsi jääkenttäsäätiölle tarkoitukseen varsinaisia rakennustöitä varten 4 000 000 mk:n suuruisen korottoman lainan aikaisemmin suunnittelua varten myönnetyn 400 000 mk:n lisäksi. Jonkin ajan kuluttua säätiö ilmoitti, ettei kustannusarvio pidä paikkaansa, minkä vuoksi säätiö joutuu luopumaan rakennushankkeesta. Kaupunginvaltuusto päätti sen vuoksi helmikuussa 1964, että jäähalli rakennetaan kaupungin toimesta ja säätiöltä lunastetaan jäästadionin kiinteät laitteet ja rakennelmat 346 000 mk:n hinnasta. Jäähallin rakentamisen ylin johto keskitettiin rakennustoimikunnalle, ja se oikeutettiin lokakuussa 1964 aloittamaan rakennustyöt. Tehdyt urakkasopimukset päättyivät loppusummaan 8 321 875 mk, minkä lisäksi kustannusarvioon otettiin suunnittelu- ja valvontapalkkioita sekä muita menoja niin, että kustannusarvion loppusummaksi saatiin 9 537 875 mk. Vanhan jäästadionin laitteiden lunastaminen ja siirtäminen aiheutti menoja 406 800 mk. Määrärahoja on jäähallin rakentamiseen tähän mennessä myönnetty 12 470 000 mk. Niissä ei ole otettu huomioon kaukolämmön liitännäsmaksua 110 000 mk. Rakennuskustannusten arvellaan nousevan ainakin

13,4 mmk:aan. Katsojapaikkojen suurimmaksi luvuksi on laskettu n. 14 000 eli enemmän kuin alkujaan oli suunniteltu. Jäähallia koskevat laskelmat eivät ole läheskään pitäneet paikkaansa, vaan rakennuskustannukset ovat jo nyt yli kolminkertaiset ensimmäiseen arvioon verrattuina. Saatujen tietojen mukaan on tällaiseen tulokseen jouduttu muun ohella siksi, että rakennuksen pohjatutkimukset osoittautuivat puutteellisesti suoritetuiksi ja että suunnitelmia on jouduttu eri syistä useita kertoja muuttamaan. Katto-rakenteen muuttaminen tiettävästi ratkaisultaan ainoalaatuiseksi koko Euroopassa johti myös kannatuspilareiden konstruktiossa kalliiksi käyneeseen toteutukseen ja mm. teräksen menekin kolminkertaistumiseen. Vanhaa jääkenttääluetta sekä siihen kuuluvia laitteita ja rakenteita ei juuri lainkaan voitu käyttää hyväksi, vaikka niistä maksettiin täysimääräinen lunastus. Jäähallin valmistuminen lähes 8 kuukautta suunniteltua myöhemmin lisää myös kustannuksia. Oman lukunsa muodostaa käyttökustannuksia koskevien ennakkolaskelmien puuttuminen. Jäähalli näyttää jäävän kaupungille ja veronmaksajille kalliiksi kouluesimerkiksi huonosta suunnittelusta, vaikka muodollisesti jääkenttäsäätiö onkin vastuussa sen hoitamisesta. Tilintarkastajat eivät katso voivansa vielä, kun rakentamistyö on keskeneräinen, lausua enempää jäähallia koskevista asioista.

Esimerkkinä kaupungin rakennushankkeiden kalleudesta ja kustannus-arvioiden kohoamisesta voidaan esittää Töölön kirjastotalo. Kouluhallitus vahvisti 19. 11. 1964 kirjastotalon rakennusohjelman muutettavaksi niin, että rakennusohjelmaan saatiin sisällyttää alkuperäisten luonnospiirustusten edellyttämästä 2 518 m²:n suuruisesta pinta-alasta 2 245 m² ja sen ylittävä osa 273 m² katsottiin lisätiloiksi, joita ei valtion rakennusavustusta myönnettäessä oteta huomioon. Luonnospiirustusten mukaan kirjastorakennuksen kustannusarvio oli 2,5 mmk. Kouluhallituksen alustavasti laskema normaali-hinta oli siitä puolet eli 1,25 mmk. Vuonna 1962 oli kaupunginvaltuustolle kustannusarvioksi esitetty 1,9 mmk. Kun rakennusta sen kalleuden lisäksi ei myöskään muutonsa ja rakenteidensa puolesta pidetty kaikilta osiltaan tarkoituksenmukaisena, kouluhallitus vaati uudet luonnospiirustukset ja rakennustapaselostuksen. Rakennusviraston talorakennusosasto antoi valmistaa tarkistettut luonnospiirustukset ja rakennusselityksen, minkä jälkeen suunnitellun kirjastotalon kokonaispinta-alaksi on nyt saatu 2 503 m² ja kokonaiskustannuksiksi 2,3 mmk. Kun rakennuksen tilavuudeksi on laskettu n. 10 000 m³, ovat rakentamiskustannukset vieläkin 230 mk m³:ltä, mitä on pidettävä varsin korkeana.

Tilintarkastajat ovat kertomuksessaan vuonna 1963 kiinnittäneet huomiota kaupungin tonttien vuokraukseen. Revisioviraston kertomuksessa on mainittu tapauksesta, jossa huoltoasematontin vuokraoikeuden luovutus muutoin kuin huutokaupalla olisi aiheuttanut kaupungille huomattavan

tappion. Teollisuutta ja liikennettä palvelevien tonttien vuokrausta huuto-kaupalla tilintarkastajat pitävät kaupungin edun mukaisena.

Kaupungin sekä sen asukkaiden ja yhteisöjen eri tarkoituksiin tarvitsemat tontit alkavat olla vähissä. Kaupungin hallussa on vapaita tontteja enää n. 250 000 kerros-m². Sen sijaan muiden omistuksessa on vajaakäytössä olevia tontteja vielä runsaasti, arviolta n. 1 700 000 kerros-m². Todettakoon, että rakennuslain mukaan kaupungilla on oikeus asemakaava-alueella valtionneuvoston luvalla lunastaa rakennustontti, jota ei ole rakennettu pääasiallisesti asemakaavan mukaisesti, milloin tontin omistaja ei ole seitsemän vuoden kuluessa kehotuksen saatuaan rakentanut tonttia, sekä rakentamaton alue, milloin kaupungissa ei ole riittävästi ja kohtuullisilla ehdoilla käytettävissä rakennusmaata tai milloin lunastamista on muusta syystä pidettävä tarpeellisenä yleisen asuntotuotannon tai kaupungin muun suunnitelmanmukaisen rakentamisen edistämistä varten.

Rakennusviraston puhtaanapito-osasto hävitti vuoden 1965 aikana jätteitä n. 1 800 000 m³. Jätteiden hävityksessä on kuljetuskulujen osuus n. 90%. Kuljetuksista on noin kaksikolmasosaa yksityisten hoitamaa. Jätteistä hävitetään n. 40% Kyläsaaren polttolaitoksessa ja 60% viedään kaatopaikoille, joita tarvittaisiin vuosittain n. 10 hehtaaria lisää. Kyläsaaren laitoksen suunnitellulla teknillisillä laajentamisella voitaisiin polttamalla hävitettävä jätemäärä nostaa 80%:iin, jolloin kaatopaikoille kuljetettavaksi jäisi enää 20%. Katupuhtaanapito tapahtuu osittain kiinteistöjen talonmiesten toimesta, osittain puhtaanapito-osaston toimesta tilaustyönä ajoratojen osuudelta, mutta myös jalkakäytävien osuudelta kaupungin omissa rakennuksissa. Liikennelaitos hoitaa oman osuutensa puhtaanapidosta ja hiekoituksesta liikenteessä. Nämä erilaisuudet aiheuttavat tiettyjä teknillisiä hankaluuksia. Niitä lisäävät vielä eri syistä katujen varsille pysäköidyt autot. Katuja käytetään yleisesti autojen paikoitustiloina. Osa autoista voi olla suorastaan hylättyjä, mutta kestää usein pitkään, ennen kuin niihin voidaan puuttua ja siirtää ne muualle säilytettäviksi mahdollisen omistajan lukuun. Osa autoista kuuluu erilaisille autojen myyntiä harjoittaville välittäjille. Helsingin kaupungin yleinen järjestyssääntö kieltää kaupan ja muun ansio-toiminnan kaduilla ilman lupaa, mutta poliisiviranomaiset eivät näytä saavan autojen katukaupustelua loppumaan.

Rakennusviraston palveluksessa olevan viranhaltijan on todettu luvatta käyttäneen huvilansa korjaustyössä kaupungin omistamia työvälineitä sekä kaupungin vuokraamaa autoa kuljettajineen. Yleisten töiden lautakunta on toimituttanut asiassa joitakin tutkimuksia ja sen jälkeen päättänyt antaa viranhaltijalle 10. 5. 1965 varoituksen tahallisesti tehdystä virkavirheestä, minkä lisäksi hänet on velvoitettu suorittamaan kaupungille vahingonkorvauksia 172,50 mk. Revisiovirasto on tarkastuksessaan huhtikuussa 1966

todennut, ettei rakennusvirasto ollut toimeenpannut lautakunnan kurinpitopäätöstä. Lisäksi revisiovirasto on asian laatuun nähden katsonut, että sen käsittelyssä olisi pitänyt noudattaa kunnallislain 101 §:ää. Tämänlaatuisten väärinkäytösten vähentämiseksi olisi korostettava esimiesten vastuuta ja valvontavelvollisuutta.

Kaupunginhallituksen hyväksymät hankintaohjeet on tarkoitettu myös kunnossapitotöitä teetettäessä otettavaksi huomioon. Näin ei rakennusviraston talo-osasto ole aina menetellyt. Niinpä eräitä lisätöitä on teetetty samalla urakoitsijalla hankkimatta enää kilpailevaa tarjousta. Epäkohtana tällaisissa lisätoissa voi olla se, että urakoitsija niistä veloittaa tavallista enemmän, varsinkin sellaisissa tapauksissa, että valvonta teettäjän taholla työn kuluessa on puutteellista. Lisätöitä ei ole voitu alkuperäisissä urakka-pyyntöissä ottaa huomioon, kun tilaajan taholta vasta myöhemmin tehdään muutoksia. Tässä kuvastuu heikosta suunnittelusta johtuva epäkohta, mistä tilintarkastajat ovat ennenkin huomauttaneet.

Tilintarkastajat ovat eri yhteyksissä joutuneet toteamaan, että pienetkin kaupungin suorittamat tai tilaamat työt usein muodostuvat huomattavan kalliiksi. Esimerkiksi linja-autopysäkkien kilvet rautatankoineen ja pystytyksineen voivat maksaa 3 000 mk kappale, ja pysäkkien levennys aiheuttaa vielä lisäkustannuksia n. 7 000 mk. Yksityisliikkeeltä tilattu metallinen lipputanko maksoi 3 165 mk ja rakennusviraston talorakennusosaston suorittamat rakennusteknilliset työt lipputangon pystyttämiseksi Taivaskalliolle lisäksi 1 616 mk. Kaupungin omassa konevarikossa tehtynä lipputanko olisi pyydetyn kustannusarvion mukaan maksanut vieläkin enemmän.

Kaupunki on vuokrannut asuntotontteja parin viimeisen vuoden aikana sillä ehdolla, että talojen osakkeet luovutetaan vain asunnon tarpeessa oleville helsinkiläisille, jotka myös itse muuttavat huoneistoonsa. Revisioviraston tutkimuksessa on ilmennyt, että tätä ehtoa on monissa tapauksissa rikottu. Vuoden 1965 maaliskuun loppuun mennessä oli tehty 36 kyseisen ehdon sisältämää tontin luovutusta. Talojen rakennuttajista oli 26 lähettänyt talojen valmistuttua selvityksen osakkeiden omistussuhteista ja talojen asukkaista. Tarkastuksen ajankohtana oli valmistunut ko. tonteille 1 112 huoneistoa, ja niistä oli 62 eli 5,6% sellaisia, joissa osakkeenomistaja ei itse asunut, ja 69 eli 6,2% oli ulkokuntalaisten omistamia. Asunto-osakkeiden hankkineiden joukossa on ilmeisesti sellaisia, jotka vain sijoitustarkoituksessa ovat ostaneet osakkeita. Kaupungin taholta jälkikäteen tapahtuva valvonta ei ole tässä suhteessa ollut riittävää eikä tarkoitustaan vastaavaa. Kiinteistölautakunta on nyttemmin, kun asiaan on kiinnitetty huomiota, päättänyt osakkeenmerkitsijöiden kanssa tehtäviin sopimuksiin sisällytettäväksi mm. määräyksen, että merkitsijä on asunnon tarpeessa oleva helsinkiläinen ja käyttää huoneistoa omana asuntonaan.

Teollisuuslaitosten yhteisen kassa- ja tiliviraston organisaation on kaupunginvaltuusto vahvistanut vuonna 1950. Sähkölaitokseen perustettiin kaupunginhallituksen päätöksellä vuonna 1964 tilapäinen osastopäällikön virka. Tällöin sähkölaitoksen toimitusjohtaja ilman valtuutusta päätti perustettavaksi hallinnollisen osaston, johon liitettiin myös teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosasto. Tilintarkastajat yhtyvät kaupunginrevisiorin esitykseen, että kysymys kassa- ja tiliviraston tehtävien ja organisaation mahdollisesta muuttamisesta kuuluu kaupunginvaltuuston toimivaltaan.

Sähkölaitoksen huolto- ja laboratoriorakennuksen rakentamista koskevan urakan loppuselvityksessä kaupunki oli oikeutettu vaatimaan urakoitsijalta viivästyssakkona kahden viikon ajalta 20 724,98 mk. Kaupungin edustajana työmaakokouksessa ollut insinööri luopui tällöin vaatimasta korvausta toisesta viikosta, jolloin kaupungin saama viivästyssakko supistui puolella. On pidettävä laitoksen organisaation puutteena, että edustaja saa sopia tällaisesta alistamatta asiaa ensin asianomaisen lautakunnan päätettäväksi.

Liikennelaitoksen kirjanpidon osoittama tappio vuonna 1965 oli 12 155 915,20 mk. Merkittävänä syynä tällaiseen tulokseen voidaan pitää matkustajamäärän vähenemistä. Kuluneena vuonna väheneminen oli 5,1 miljoonaa matkustajaa. Toiselta puolen kustannusten kasvua ei ole pystytty pitämään kurissa. Tästä on välittömänä seurauksena kustannusten ja tuottojen erotuksen eli tappion kasvaminen vuosi vuodelta, jollei ryhdytä paremmin suunniteltuun talouden hoitoon ja pyritä pitämään kustannuksia tuottojen suhteessa. Tariffin korottamisella enemmän kuin rahanarvo alenee, tuskin saavutetaan tuottojen ja kulujen tasapainoa, sillä maksuja korottamalla saatetaan päinvastoin aiheuttaa jatkuvasti vain matkustajamäärän vähenemistä. Tiedotustoiminta on ollut heikkoa. Sitä kehittämällä tulisi liikennelaitoksen palvelumuotoja tehdä enemmän tunnetuksi.

Liikennelaitoksen kokonaiskustannuksista henkilökustannuksien osuus maksetut eläkkeet huomioon ottaen on 70,8 %. Kun näin on asian laita, olisi tutkittava, onko mahdollisuuksia saada henkilökustannuksia oikeaan suhteeseen tuottojen kanssa. Vastaavasti on myös muiden kustannusten nousu saatava rajoitetuksi ja pääomamenojen kasvu hillityksi. Revisioviraston kertomuksessa on kiinnitetty huomiota eräisiin sellaisiin kohteisiin, joissa kulujen säästöä nähtävästi voitaisiin aikaansaada. Tilintarkastajien mielestä olisi nyt aika laatia ohjelma, jossa lähimmän 5—10 vuoden investoinnit ja niistä aiheutuvat pääomakulut, liikekustannukset ja lasketut tuotot olisivat järkevässä, hyväksytyssä talouspoliittisessa suhteessa toisiinsa, niin että kulujen ja tuottojen tasapaino lähivuosina mikäli mahdollista voitaisiin saavuttaa tai ainakin pysyttää tappio tiettyssä suhteessa tuottoihin.

Kunnallisverojäämien poistot ovat vuosina 1955—1959 suhteellisesti alentuneet. Kun poistot vuonna 1955 olivat 2,6 % alkuperäisestä maksuun-

panosta, ne vuonna 1959 olivat 1,7%. Vuoden 1959 kunnallisverojäämiä poistettiin 3,48 mmk eli 8 579 kappaletta, joista olinpaikan tuntemattomuuden takia 2 745 kappaletta. Tämä luku tuntuu kovin suurelta ja viittaa siihen, että muun muassa osoitteiden muuttoilmoituksissa tapahtuu laiminlyöntejä. Tilintarkastajien mielestä olisi kaupungin taholta sopivin keinoin edistettävä osoitetoimiston palvelun tehostamista niin, että asukkaiden osoitteet ja muut henkilötiedot pysyisivät ajan tasalla ja olisivat helposti saatavissa.

Edellä esitetyn ja tarkastuksen aikana tehtyjen havaintojen perusteella sekä ottaen huomioon, että tarkastusvuoden tilinpäätös on revisioviraston tarkastuksessa todettu oikeaksi, vuositilintarkastajat ehdottavat Kaupunginvaltuustolle,

1) että asianomaiset kaupungin hallintoelimet veloitetaan ottamaan huomioon vuositilintarkastajien edellä tekemät huomautukset,

2) että revisioviraston vuoden 1965 kertomuksessa esitetyt huomautukset otetaan asianmukaisesti varteen sekä

3) että Kaupunginvaltuusto vahvistaa kaupungin vuoden 1965 tilinpäätöksen ja myöntää vastuuvapauden kaupunginhallitukselle ja muille tilivelvollisille vuodelta 1965.

Helsingissä kesäkuun 2 päivänä 1966.

Matti Kaleva

Karl V. Andersson

Holger Liinpää

Kurt Hjelt

Martta Mustakallio

Lars Homén

Ilmari Rauhanen

Veikko Kanerva

Usko Ruuskanen

Eino Kuoppasalmi

Armas Vinberg

Tyko Vanhala

Revisioviraston kertomus vuodelta 1965.

Revisioviraston johtosäännön mukaisesti annetaan tässä I) kertomus revisioviraston vuoden 1965 toiminnasta ja tarkastustyön perusteella myös II) lausunto kaupungin saman vuoden taloudenhoidosta. Kertomus jakautuu näin ollen kahteen osaan.

I. Toimintakertomus.

1. Henkilökunta.

Henkilökunnan lukumäärässä tapahtui vuoden 1965 aikana muutoksia siten, että yksi revisori oli virkavapaana ilman viransijaista 1. 8.—31. 12. 1965 välisen ajan ja viraston lakimies, jonka virka lakkautettiin 1. 1. 1966 lukien, siirtyi toiseen kaupungin virkaan jo 15. 12. 1965.

2. Revisiovirastolta pyydetty lausunnot.

Kertomusvuonna on revisiovirastolta pyydetty kirjallisia lausuntoja seuraavasti:

	Kpl.
1) Talousarviota, varojen arvostusta, lainoja, avustuksia ym. koskevista kysymyksistä	17
2) Tilinpitoa koskevista kysymyksistä	3
3) Poistoja koskevista kysymyksistä	59
4) Omaisuuden turvaamista koskevista kysymyksistä	3
5) Sisäistä kontrollia koskevista kysymyksistä	10
6) Perintää ja maksuja koskevista kysymyksistä	6
7) Hankintaa ja varastohallintoa koskevista kysymyksistä	4
8) Sisäisistä hallintokysymyksistä	5
9) Kunnan avustuksiin valtiolle ja valtion kunnalle liittyviä tilitysten tarkastuksia seuraavasti:	
Terveystenhoito	16
Sairaanhoito	55
Huoltotoimi	8
Lastensuojelu	6
Opetustoimi	5
Sivistystoimi	2
Asutuslautakunta	1
Poliisilaitos	4
Verovirasto	3
Helsingin Yliopistollinen Keskussairaala	4

Yhteensä 211 lausuntoa

Edellä mainittuja lausuntoja ei tässä selitetä yksityiskohtaisesti, vaan rajoitetaan ainoastaan yhteen.

Revisiovirasto on lausunnossaan 27. 2. 1965 kaupungin virastojen ja laitosten edustajien osallistumisesta kaupallisten edustajistojen tai toiminimien järjestämiin tai kustantamiin ryhmämatkoihin joko kotimaassa tai ulkomailla yhtynyt hankintaneuvottelukunnan tekemään esitykseen, mutta ehdotti lisättäväksi sellaiset ehdot, että matka on tarjottu kaupungille tai jollekin virastolle tai laitokselle sekä ettei kaupungin ja matkan tarjoajan välillä ole keskeneräistä hankintatoimenpidettä, jonka käsittelyyn se voisi vaikuttaa, ja että matkan jälkeen esitetään lyhyt matkakertomus tehdyistä havainnoista, joista on mahdollisesti hyötyä viraston tai laitoksen toiminnalle. Tällaisen lisäyksen kaupunginhallitus hyväksyikin kokouksessaan 2. 12. 1965.

3. Kirjallisten tarkastushavaintojen käsittely.

Vuonna 1965 revisiovirasto on suorittanut johtosäännön mukaiset tehtävät. Suuri määrä asiapapereita on luettu ja tarkastettu. Tarkastushavainnoista on syntynyt huomattava määrä asiapapereita. Johtosäännön edellyttämät kirjalliset raportit tarkastushavaintoineen ovat johtaneet seuraaviin toimenpiteisiin.

Reviisorien antamia asiakirjoja	Yht. kpl.	Ei lähetetty, vaan arkis- toitu	Lähetetty ao. tie- doksi ja toimen- piteitä varten	Pyydetty ja saatu lausunto vastaista käsittelyä varten
Tarkastuskertomuksia ..	17	9	3	5
Muistioita	41	31	3	7
Toimenpideselvityksiä ..	10	9	—	1
Selvityksiä ja selostuksia	19	19	—	—
Yhteensä	87	68	6	13

Kuten tästä selvityksestä käy ilmi, on tarkastushavainnoista joissakin tapauksissa tehty vain virallinen ilmoitus ao. tilivelvollisille mahdollisia toimenpiteitä varten. Ainoastaan 13 tapauksessa on pyydetty tilivelvollisilta selvityksiä.

4. Vuoden 1965 tarkastusten perusteella tehdyt ehdotukset ja aloitteet.

Tarkastustyön yhteydessä on käynyt ilmi, että kassa- ja tiliosastojen nykyinen organisaatio kaipaava täsmennystä ja tarkempaa määrittelyä kentällä toimivien rahatoimiyksikköjen kohdalla. Vuodelta 1958 voimassa olevan tilisäännön vahvistamisen jälkeen on maksutoiminnassa, kirjanpitoimenetelmissä ja sisäisissä kontrollitoimenpiteissä tapahtunut huomattavaa kehitystä, joten tilisääntöä tulisi tarkistaa sekä täydentää tapahtunutta kehitystä vastaavaksi. Taloudellisesta kehityksestä johtuen erikoisesti rakennusviraston, liikennelaitoksen, teollisuuslaitosten sekä myös satamalaitoksen kassa- ja tililaitoksen organisaatio kaipaava uudistusta. Kassa- ja tililaitoksessa ilmenevien puutteellisuuksien korjaamiseksi esitin (27. 10. 1965) kaupunginhallitukselle, että se asian laatuun nähden asettaisi komitean, jolle annettaisiin tehtäväksi selvittää, minkälainen organisaatio parhaiten sopii eri virastoihin ja laitoksiin perustettaville rahatoimi-

yksiköille ja mitkä tehtävät kuuluvat rahatoimitehtäviin, jotka ovat lain mukaan kaupunginhallituksen hoidettavina ja miten näitä tehtäviä tilisääntö- ja muilla määräyksillä voidaan laillisesti, tarkoituksenmukaisesti, taloudellisesti ja tehokkaasti suorittaa.

Erilaisiin kaupungin toimintaan liittyviin ulkopuolisiin rakennus- ym. toimikuntiin valitsee kaupunki edustajansa tarkoituksella, että nämä edustajat valvovat kaupungin intressejä. Sattuneesta syystä toimitin (31. 12. 1965) kaupunginhallitukselle pyynnön, että kaupunginhallitus lähettäisi näille kaupungin valitsemille edustajille kehotuksen tiedottaa kaupunginhallitukselle ja tarpeen vaatiessa revisiovirastolle sellaisten asiain käsittelystä, joissa kaupungin edustaja on ilmoittanut eriävän mielipiteensä kaupunkia koskevasta tärkeästä taloudellisesta asiasta. Ainakin milloin sama asia voi myöhemmin vaikuttaa kaupungin korvattavaan rahamäärään käsittelyn alaisesta asiasta, olisi ilmoitus tehtävä. (Ehdotus hyväksytty kaupunginjohtajan rahatointa koskevan päätösluettelon §:n 701 kohdalla 14. 1. 1966.)

Sen johdosta, että työsopimussuhteessa kaupunkiin olevien lukumäärä on huomattavasti noussut ja näiden henkilöiden sivutoimien hoitoa koskevien lupien myöntäminen on vailla säännöksiä, kiinnitin (17. 11. 1965) asiaan kaupunginhallituksen huomiota ja esitin harkittavaksi, olisiko syytä kiireellisesti vahvistaa täydentävät säännökset siitä, millä edellytyksillä ja kuinka pitkäksi ajaksi kaupunki myöntää työsopimussuhteessa oleville lupia sivutoimien hoitamiseen ja kuinka tätä koskeva valvonta hoidetaan. (Kaupunginhallitus ratkaissut asian 10. 3. 1966 §:n 759 kohdalla.)

Tarkastustyössäni olen todennut, että kaupungin eri virastoissa ja laitoksissa noudatetaan sekä viranhaltijain että työsopimussuhteessa olevien keskuudessa vahvistettuja työaikoja niin työhön tulon ja työstä lähdön kuin myöskin ruokailu-, kahvi- ym. taukojen suhteen. Kun toisaalta kuitenkin ilmenee tapauksia, joissa on poikettu hyvästä työaikakurista, tein (1. 11. 1965) kaupunginjohtajalle esityksen työaikojen tarkkailua koskevan kirjelmäni toimittamisesta kaikille kaupungin virastoille ja laitoksille kehotuksin tiedottaa kaupungin palkkaamalle henkilökunnalle virkasäännön tai sopimusten edellyttämien työaikojen noudattamisen tarpeellisuudesta. — Kaupunginjohtaja päättikin 26. 11. 1965 § 407 lähettää mainitun kirjelmän kaikille kaupungin virastoille ja laitoksille tiedoksi sekä vartenotettavaksi.

Sairaaloiden ja huoltolaitosten aterialippujen myynti ja kontrolli aiheuttaa kassatoimenpiteenä huomattavaa työtä kaupungin eri laitoksille. Tämän työn yksinkertaistamiseksi on sairaaloiden ja huoltolaitosten tarkastavien revii-sorien ehdotuksen mukaisesti esitetty sairaalavirastolle mahdollisesti käytettäväksi ns. vakiolippusysteemiä.

Erään yhtiön huoltoasematontin vuokraamisasian yhteydessä revisiovirasto puuttui asiaan sikäli, että ehdotti, että tontin vuokraoikeus myydään tarkemmin määrätystä syystä huutokaupalla ja kaupunginhallitus päättikin tämän mukaisesti. Huutokauppa pidettiin 21. 9. 1965 ja tällöin todettiin, että huutokaupan mukainen vuokra nousi yli kolminkertaiseksi vahvistettuihin perusvuokriin verrattuna ja mikäli sanottu huoltoasema olisi vuokrattu ilman huutokauppaa, olisi kaupunki menettänyt 125 300 mk vuodessa.

Kun suoritetuissa tarkastuksissa oli voitu havaita, että rakennusaineiden ja tarvikkeiden vastaanottoon, käyttöön ja

tarkailujärjestelmän kehittämiseen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota, esitin (29. 11. 1965) kaupungininsinööreille ryhdyttäväksi toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi sekä kaupungin työmailla noudatetun menettelytavan kehittämiseksi. Esityksessäni kiinnitin huomiota tavaran vastaanottamisen keskitykseen, työmaalla tapahtuvaan tavaratilausten ja kuormakirjojen lajitteluun, materiaalin kulutuksen seuraamiseen sekä työmailla sijaitsevien varastojen inventointien suorittamiseen. Esityksen johdosta on ryhdytty poistamaan em. puutteita.

Valtuuston päätöksellä 14. 6. 1950 vahvistettiin teollisuuslaitosten yhteisen kassa- ja tiliviraston organisaatio ja kun vuonna 1957 talousarvioasetelmassa siirryttiin kustannuspaikkakohtaiseen käsittelyyn, niin kassa- ja tilivirasto merkittiin omaksi yksikökseen eikä sitä pidetty sähkölaitoksen osastona. Kaupunginhallitus päätti 4. 6. 1964, että sähkölaitokseen saatiin perustaa tilapäinen osastopäällikön virka, mutta ei antanut mitään nimenomaista päätöstä organisaation järjestämisestä. Sähkölaitoksen toimitusjohtajan päätöksellä perustettiin uusi osasto, hallinnollinen osasto, johon tulivat kuulumaan voimassaolevasta organisaatiosta järjestelytoimisto, hankintatoimisto sekä vielä teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosasto tehtävineen, lukuunottamatta kuitenkaan sähkön ja kaasun mittarinluku- ja laskutustehtäviä. Kun kassa- ja tiliosaston organisaatiota oli muutettu ilman kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksenkaan päätöstä ja kun järjestetty toiminta mielestäni tosiasiallisesti oli ristiriidassa kassa- ja tilitoita koskevien kunnallislain säännösten ja valtuuston päätösten kanssa, niin (20. 10. 1965) tein sähkölaitokselle esityksen, jonka mukaan ennen vuoden 1964 organisaation muutosta vallinnut olotila olisi viipymättä palautettava ja pidettävä voimassa siihen asti, kunnes valtuusto toisin päättää. Tätä käyttöön otettua osastojakoa ei kirjelmästäni huolimatta ole tähän mennessä vielä peruttu. Asiaa käsitellään vielä myöhemmin (kohta II. 4.).

Korjatut puutteet.

Vuoden aikana on voitu havaita, että on vielä olemassa maksamattomia saatavia, joita ei ole tuloutettu tilinpäätöksessä. Mm. sairaaloiden poliklinikkamaksut vuoden vaihteessa eivät, vaikka olivat erääntyneet maksettaviksi, aikaisemmin olleet tilinpäätöksessä. Vasta vuoden 1965 tilinpäätöksessä ne revisioviraston ehdotuksesta otettiin tulojäämien joukkoon.

Oikeusaputoimiston n. 130 holhottavan holhoustilit on revisioviraston ehdotuksesta muutettu samanlaisiksi kuin rahatoimiston lahjoitusrahastojen kohdalla käytetty tilitysmuoto on.

Revisiovirasto teki 6. 4. 1961 esityksen siitä, että urakkasopimuksista olisi tehtävä kirjallinen sopimus, jotta olisi selvätekstinen selvitys siitä, mitä työntekijöiden kanssa on kussakin urakassa sovittu. Tämä aloite on nyt tämän vuoden uuden työehtosopimuksen yhteydessä hyväksytty.

Kirjoitin 7. 12. 1964 huoltovirastolle ja kaupunginhallituksen asiamiestoimistolle pyytäen, että nämä yrittäisivät keskenään olla yhteistyössä, jotta kiinteistöviraston isännöitsijöiden perittävät ja mahdollisesti varattomuden takia maksamattomuuksien tulisivat huoltoviraston tietoon, jotta sosiaaliputauksina hoidetut perheet ja henkilöt eivät joutuisi asunnottomiksi. Tämän aloitteen johdosta huoltovirasto on viime vuoden aikana neuvotellut kiinteistö-

viraston isännöitsijöiden kanssa ja saattanut kirjelmällä 13. 10. 1965 allekirjoittaneen tietoon, että ao. isännöitsijät ottavat yhteyden huoltoviraston ao. huolto-toimistoon niissä tapauksissa, joissa vuokratärastejä alkaa syntyä, sen seikan selvittämiseksi, voidaanko vuokrat suorittaa huoltoapuna.

Satamalaitoksen työntekijöiden palkanlaskennan perustietojen tarkistuksessa on todettu erinäisiä puutteellisuuksia, mutta antamassaan vastauksessa on satamalaitos ilmoittanut jo korjanneensa todetut virheet ja luvannut muuttaa menettelynsä uusien virheiden syntymisen estämiseksi.

Liikennesääntöjen noudattaminen.

Tunnustukseksi siitä, että olen henkilökohtaisesti voinut virka-aikana ja vapaa-aikanani silloin tällöin todeta, että liikennelaitoksen autonkuljettajat kunnioittavat jalankulkijoita enemmän kuin muitten autojen kuljettajat pysäyttäen autonsa niin, että jalankulkijat ovat päässeet suojatietä myöten kadun yli, katsoin sopivaksi tästä kokemuksestani tiedottaa liikennelaitokselle ja esitin laitokselle ja sen autonkuljettajille kiitokseni. Suojatietä on syytä aina kunnioittaa. Valitettavasti näin ei aina liikenteessä ole asianlaita, vaan esim. vuoden 1965 aikana kuoli tilaston mukaan jalankulkijoita Helsingin suojateilla 14 henkilöä.

5. Kassojen, pankkitilien ym. tarkastukset.

Vuonna 1965 ovat revisioviraston reviisorit ja apulaisreviisorit johtosäännön mukaisesti toimittaneet virastojen ja laitosten kassojen tarkastuksia. Näitä kassoja oli kaikkiaan 931 kpl. Niiden tarkastuksista annettiin 736 tarkastuspöytäkirjaa, joista yhteenvetona on vuosineljänneksittäin annettu kaupunginhallitukselle raportti. Edelleen on tarkastettu pankki- ja postisiirtotilejä, rahakkeita, lippuja sekä numeroituja kuittivihkoja. Tarpeettomiksi käyneet kupongit ja liput on poltettu ja poltetuista asiapapereista on laadittu pöytäkirjat. Kassojen, pankkitilien ja muiden aktiivatilien tarkastuksissa ei ole havaittu muistuttamisen aihetta.

6. Kaupunginreviisorin suorittamat tarkastuskäynnit ja järjestämät neuvottelutilaisuudet.

Kävin 2. 1. 1965 palkkalautakunnan toimistossa ao. tarkastavan reviisorin kanssa. Tällöin kiinnitettiin huomiota seuraaviin seikkoihin: Työntekijöiden työkirjan käytön tarpeellisuus laitoksissa, mitä muutoksia uusi kunnallisen eläkelaitoksen puitteissa tapahtuva keskitetty palvelusaikojen rekisteröinti mahdollisesti aiheuttaa aikaisempaan käytäntöön, saapuneitten ja muiden käsitteilyn alaisten asiakirjojen liitteet numeroitava ja varmennettava, virastojen ja laitosten laatimia sairausvakuutusanomusten yhdistelmäluetteloita voidaan käyttää diarioinnin perustana, sairausvakuutuskorvauspäätökseen saatava Kansaneläkelaitoksen yhdistelmä luettelon mukaisessa järjestyksessä.

Palkkalautakunnan toimistotöiden tarkastuksen yhteydessä havaittiin, että palkkalautakunnan yhteyteen on jo 20. 4. 1961 perustettu urakkapalkkojen neuvottelukunta, joka viime vuoden aikana sai valmiiksi urakkapalkkojen tilas-

toinnin ja luetteloinnin koodituksen ja toimitti tämän suosituksena ilman puoltolausetta kaupungin eri virastoille ja myöskin revisiovirastolle tiedoksi.

Kävin 24. 2. 1965 ao. tarkastavan reviisorin kanssa palolaitoksessa tarkastuskäynnillä. Tarkastuksen aikana perehdyin eri toimintoihin. Mm. verstaiden ja varastojen tarkastuksen yhteydessä todettiin, että palokunnan mahdollisesti olisi jatkuvasti syytä pitää itsellään pienehkö korjaamo, joka selviytyisi paloalan erikoiskaluston korjaustehtävistä, ja toimisi autojen huoltokorjaamona, kun sen sijaan suuremmat autoja koskevat korjaukset annettaisiin kaupungin autokorjaamon tehtäväksi. Näin välttyttäisiin monien kalliiden työkonoiden hankinnasta, eikä sidottaisi liiaksi työvoimaa korjaamoon. Varastotarkastuksen yhteydessä otettiin pistokokeita ja todettiin räätälinverstaan konekannan olevan vanhentunutta sekä myös että palolaitos pesettää pyykin Pohjolan Pesulassa, eikä kaupungin keskuspesulassa, koska sieltä ei anneta takaisin asianomaisen käyttöön vastaavaa tavaraa. Keskustelun aikana kosketeltiin vielä kiinteistöihin kohdistuvissa palotarkastustilaisuuksissa tehtyjä huomautuksia, jolloin esitin toivomuksen, että yhteenveto huomautuksista olisi saatettava kaupungin ylempien hallintoportaitten tietoon, koska tällöin puutteiden korjaamisen valvonta tehostuisi. Lisäksi keskusteltiin kaupungin alueella olevista vaaravyöhykkeistä. Tarkastuskäynnin yhteydessä käytiin myös Haagan uudella paloasemalla, joka vaikutti tarkoituksenmukaiselta ja viihtyisältä. Päivystäjä voi lasiseinän läpi nähdä suoraan paloautohalliin ja pöydällään olevia nappuloita painamalla saada ovet hälytyksen sattuessa automaattisesti liukumaan ylös. Letkuvarasto, letkujen pesu, kuivaus ja huolto on keskitetty tämän paloaseman suojiin, jossa on melko hyvät kuivausvarusteet. Vielä esiteltiin palosammutuksessa käytettävät autot, raivaus-, tikapuuvaunut ja sammakkomiesten käyttämä pelastusvaunu sekä happinaamarien huoltoa ja lisäksi tutustuttiin palomuseoon. Käynnistä on annettu täydellinen tarkastusraportti palolaitoksen tietoon.

Kävin 23. 10. ja 3. 11. 1965 tarkastuskäynnillä lastensuojeluvirastossa ao. tarkastavan reviisorin kanssa ja perehdyin lastensuojelutyöhön ja lisäksi lastensuojelun yleisiin organisaatio- ja hallintatoimintoihin uudessa virastotalossa. Tällöin oli lähinnä esillä, miten uudet tapaukset vuoden aikana on käsitelty. Todettakoon tässä, että kaupunki on jaettu alueellisesti kahteen osaan lastensuojeluviraston johtavien huoltotarkastajien kesken. Uudet tapaukset tulevat aina näille viranhaltijoille, jonka jälkeen huoltotarkastaja suorittaa kotikäynnin. Monet tapaukset päättyvät vain yhteen keskusteluun asianomaisten kanssa. Vaikeampi hoitotapaus palautuu sosiaalityöntekijän annettua lausuntonsa johtavalle huoltotarkastajalle, joka harkitsee toimenpiteitä. Ellei lasta oteta laitokseen, perustuu ratkaisu huoltotarkastajan lausuntoon. Erittäin vaikeiden ongelmien ollessa kyseessä toimiston päällikkö ja myös sosiaalilääkäri osallistuvat tehtävän käsittelyyn. Mikäli seuraa huostaanotto, joudutaan täyttämään huomattava määrä erilaisia lomakkeita. Kaikista toimenpiteistä päättää ao. lastensuojelulautakunnan jaosto. Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten hoidon ja kasvatuksen valvontaan osallistuu myöskin lastenhuoltotoimisto. Jos lapsi on ilman holhoojaa tai holhoojaksi määrätty henkilö on sopimaton, ryhtyy lastensuojelu toimenpiteisiin. Lastenvalvojaa tarvitsevista henkilöistä tulevat useimmat oma-aloitteisesti lastenvalvojan luo. Myös äitiysneuvolat kehottavat asianomaisia menemään lastenvalvojan luo. Lastensuojeluviraston käsityksen mukaan viraston väestöasiaintoimisto ei saa ilmoittaa niitä tietoja, mitä sillä on näissä asioissa.

Lastenvalvojan ei tämän käytännön ja lain tulkinnan mukaan pidä etsiä uusia tapauksia eikä tässä tarkoituksessa myöskään käyttää virastossa mahdollisesti muista syistä olevia tietoja. Toiminta tässä muodossa ei mielestäni ole oikeaan osunut.

Tavanmukaisen neuvottelukokouksen järjestin joulukuun 17 päivänä 1965 kaupungin taloushallinnosta vastuussa oleville viranhaltijoille. Ylipormestari Aho avasi kokouksen, minkä jälkeen pidettiin seuraavat esitelmät: kaupunginreviisori Törnqvist aiheesta »Katsaus kaupungin talouden tarkkailutehtäviin», kaupunginkamreeri Lehtosuo aiheesta »Taloushallinnon sisäinen kontrolli», apulaiskaupunginreviisori Lehto aiheesta »Työntekijöiden tuntipalkkojen ja urakkatöiden korvausten valvonta» ja talousarviopäällikkö Linturi aiheesta »Taloussuunnittelu ja taloudellisuus». Esitelmien jälkeen syntyi vilkas keskustelu. Neuvottelutilaisuuden esitelmät ja täydellinen keskustelupöytäkirja on toimitettu kaikille kokouksen osanottajille sekä kaupungin virastojen ja laitosten päälliköille. Toivottavasti tämä tilaisuus, johon osallistuivat kaupungin kamreerit, talouspäälliköt, rakennusalan osastopäälliköt sekä kassa- ja tiliosastojen esimiehet, yhteensä n. 90 henkilöä, on ollut omiaan edistämään tarkkaa talouden hoitoa ja estämään jonkin verran virheellisyyksien syntymistä.

II. Selvitys kaupungin talouden hoidosta.

1. Kaupungin eräiden toimintahaarojen kehitys.

Tilintarkastusvuoden eli vuoden 1965 taloustapahtumien selvitys ei mielestäni riitä antamaan riittävän havainnollista kuvaa kaupungin talouden hoidosta ja kehityksestä. Tämän johdosta on revisiovirastossa yritetty tilastollisesti selvittää, miten kaupungin talous ja sen eri tekijät ovat pitempänä ajanjaksona kehittyneet. Vasta tämän jälkeen selvitetään yksityiskohtaisesti vuoden 1965 asiat ja tarkastuksen yhteydessä niitten johdosta tehdyt tarkastushavainnot.

Vuoden 1962 tilintarkastuskertomuksessa (kaupunginhallituksen mietintö n:o 12/1963) oli laadittu eräänlainen selvitys siitä, miten Helsingin kaupungin menot asukasta kohden ovat kehittyneet verrattuna perusvuoteen 1952. Tällöin käytettiin Tilastollisen päätoimiston finanssitilaston tietoja vuosilta 1952—1961 ja vuoden 1962 tiedot arvioitiin samojen periaatteiden mukaan. Siinä esitettyä graafista esitystä on nyt jatkettu vuoteen 1965 ja samalla on tarkistettu vuoden 1962 tiedot. Tiedot vuodelta 1963 ovat mainitusta finanssitilastosta ja vuotta 1964 koskevat tiedot on saatu Tilastolliselta päätoimistolta etukäteen, koska vuoden 1964 finanssitilasto ei ole vielä ilmestynyt. Vuoden 1965 tiedot on arvioitu samojen periaatteiden mukaan, joita finanssitilastoa laadittaessa noudatetaan. Tässä yhteydessä mainittakoon, että nyt vielä ilmestymättömissä ko. finanssitilastoissa vuosilta 1964 ja 1965 ei enää tule olemaan vastaavia tietoja, joita tässä vuosien 1952—1965 selvityksessä on käytetty, sillä näitä koskevia tietoja esittävä tilastollinen rakenne muuttuu vuodesta 1964 alkaen.

Jäljempänä on kuvion 1 ja taulukon (liite 1) muodossa selvitetty, miten menot ja kunnallisverotulot muunnettuina vuoden 1952 raha-arvoon kotimarkkinatavarain tukkuhintaindeksiin mukaan ovat vuosittain kasvaneet. Kasvun kehitys esitetään siinä indeksilukuina.

Tämän mukaan ovat kokonaismenot näinä vuosina kasvaneet 2,85 -kertaisiksi eli indeksi 285, jos vuoden 1952 luvut merkitään 100:lla, mutta samaan raha-

yksikköön laskettuna 1,94 -kertaiseksi eli vähän alle 2 -kertaiseksi eli indeksi 194 (käyrä 3). Varsinaiset menot (käyrä 1) ovat absoluuttisesti katsottuina ja samaan rahayksikköön laskettuina kasvaneet vähän enemmän kuin pääomamenot. Näitten indeksi vuonna 1965 oli 227,0, kun pääomamenoja (käyrä 2) vastaava luku oli 134,8. Miten nämä menolajit erikseen ja yhteensä sekä eri vuosina ovat kehittyneet, käy tarkemmin ilmi kuviosta ja kuvion alla olevasta taulukosta. Siihen nähden, että verotulot ovat kaupungin tärkein tuloerä, on myöskin selvitetty, miten kunnallisverotulojen kokonaismäärät asukasta kohden ovat vastaavalta ajalta nousseet. Edellä mainituin perustein lasketut kokonaismenot ovat vuonna 1965 olleet 94% suuremmat kuin vuonna 1952 ja vastaavasti kunnallisverotulot ovat olleet vain 57% suuremmat. Kun äyrien lukumäärä samoin perustein otetaan vertailukohdaksi, on nousu vain 50%. Tästä havaitaan, että Helsingin kaupungin menot ovat nousseet nopeammassa tahdissa kuin veronmaksajien verotetut tulot käyttäen mittapuuna samanarvoisia indeksillä korjattuja rahamääriä. Tietoisuus tästä kehityksestä asettaa kunnan viranomaisille taloudenhoitoon, suunnittelutoimintaan ja varsinkin kustannusten kurissapitovelvollisuuteen nähden suuret vaatimukset. Toinenkin selvitys veroäyrien jakautumisesta vastaavalta ajanjaksolta osoittaa mm., että liiketulojen osuus veroäyristä on arveluttavasti pienentynyt, kuten kuviosta 2 (liite 2) käy ilmi.

Kuviossa esitetään kaikkien kaupunkien (uudet kaupungit on jätetty pois) veroäyrien jakautuminen %:ssa kiinteistötulosta, liike-, elinkeino- ja ammattitulosta sekä palkka-, eläke- yms. tulosta. Samalla on selvitetty vastaava Helsingin osuus edellä mainituista kaikkia kaupunkeja koskevasta veroäyrien jakautumisesta.

On merkille pantavaa, että veroäyrien jakautuminen kuviossa esitetylle ajanjaksolle osoittaa, että liike- ja elinkeinoammateista saadut tulot (veroäyrien) suhteessa palkka- ym. tuloihin ja kiinteistötuloihin ovat olleet ja ovat jatkuvasti laskusuunnassa, vieläpä Helsingissä on tämä laskusuuntaus ollut suurempi kuin muissa maamme kaupungeissa yhteensä. Kun elinkeinoelämä antaa kaupungille varsinaisen taloudellisen pohjan ja myöskin palkannauttijoilta palkan, on huolestuttavaa, että se suuntaus, joka nähdään mainitusta kuviosta, on näin huomattava. Selvityksenä tähän on tietenkin osaksi se, että liikkeitä on jossain määrin siirtynyt kaupungin ulkopuolelle sekä osaksi se, että liike-elämälle on lainsäädäntöteitse asetettu lisää velvokkeita sosiaalivelvoitteina ja -kustannuksina, jotka pienentävät liikeyritysten ja ammatinharjoittajien nettotuloja. Ehkäpä verotuksen tehokin kaipaisi kohentamista (katso s. 22). Osakeyhtiömuotoisia liikeyrityksiä oli Helsingissä 9 005 kappaletta vuonna 1952 ja vuoden 1964 tilaston mukaan 11 820 kappaletta, joten niiden lukumäärän nousu on 31%. Äyrien lukumäärä perustuu tietenkin edellisen vuoden taksoitettuun äyrien lukumäärään eikä kulumassa olevan vuoden äyrien lukumäärään, joten selvityksessä on äyrien lukumäärä vuotta aikaisemmalta ajalta kuin menot.

Nettopoikkeukset talousarvioista vuosina 1964 ja 1965.

Revisiovirastossa on edellä mainittujen havaintojen johdosta yritetty myös selvittää, missä määrin ja missä laitoksissa ja virastoissa on ollut poikkeamia alkuperäisestä valtuuston hyväksymästä talousarviosta. Tällainen analyysi esitetään kuviossa 3 (liite 3).

Tämän kuvion 3 esitys rakentuu seuraavalle pohjalle:

Kuviossa 3 on kaksi 0-akselia (0 mmk), joiden välissä on hallintohaaran nimi ja 0-akselin vasemmalla puolella olevat pylväät esittävät tilin mukaisia *menolisäyksiä, jotka aiheutuvat siitä, että ao. hallintohaaran talousarvion nettomenoja on ylitetty tai nettotuloja alitettu* niin monta mmk kuin kuviosta tarkemmin käy selville. Talousarvion mukaisiin pääomamenoihin nähden mainittakoon, että eri hallintorakennusten pääomamenot on sijoitettu kiinteistötoimeen, mikäli laitokset suorittavat tilitysvuokraa käyttämistään huonetiloista. Lisäksi rahoitus kuoletuksineen ja siirrot rahastoihin ja rahastoista tuloihin yms. on jätetty tämän selvityksen ulkopuolelle. Selvitys ei siis anna vastausta siihen, kuinka suuret meno- ja tuloylitykset ovat olleet. 0-akselin oikealla puolella olevat pylväät esittävät tulolisäyksiä, joiden syynä on ollut joko talousarvion nettomenojen alitus tai nettotulojen ylitys. Talousarvion toteuttaminen edellyttää parhaimmassa tapauksessa, ettei tässä kuviossa näkyvän esityksen mukaan 0-akselin kummallakaan puolella esiinny pylväitä, ei siis ole meno- eikä tulolisäyksiä. Puhdas 0-akseli esittää siis talousarvion täydellistä toteutumista. Menolisäykset nostavat sitä vajeusta, joka on katettava veronmaksajilta kannetuilla kunnallisveroilla. Tämän analyysin mukaan vuoden 1964 menolisäykset (nettona) ovat alkuperäiseen talousarvioon verrattuna nousseet 47,03 mmk:aan, joka tarkkaan laskettuna teoreettisesti merkitsee 1,4 pennin nousua muuten syntyneeseen veroäyryn hintaan. Tulolisäykset on em. laskelmassa jätetty huomioon ottamatta sen takia, että tämä positiivinen seikka ei ole rasittanut veronmaksajia, vaan päinvastoin on luettava heidän hyväkseen. — Vuonna 1965 edellä mainittu menolisäys oli jonkin verran pienempi eli 28,39 mmk, joka teoreettisesti aiheuttaa n. 0,7 pennin nousun muuten syntyneeseen veroäyryn hintaan. Kokonaistulon lisäys 10,84 mmk on samoin kuin edellisessäkin jätetty huomioon ottamatta.

Maksuvalmiuslaskelmien tavoitteiden toteutuminen.

Tilisäännön 41 §:n mukaan on kaupungin kassa- ja tiliosastojen sekä tiliosastojen ja -toimistojen laadittava rahatoimiston määrääminä ajankohtina ennakkoarviot vastaisesta rahantarpeestaan ja tuloistaan määrättynä ajankohtana.

Näitä ennakkoarvioita eli maksuvalmiuden tavoitelaskelmia laitokset antavat rahatoimistolle etukäteen neljän kuukauden ajalta kahden kuukauden väliajoin. Ennakkolaskelmissa on laitosten menot ja tulot sekä panot ja otot keskuskassassa jaksotettu puolikuukausittain.

Näitten laskelmien perusteella rahatoimisto arvioi keskuskassan kassalisäykset ja kassavähennykset. Ne ovat siten perustana määriteltäessä keskuskassan rahantarvetta ja sijoitustoimintaa ja antavat siten mahdollisuuden sijoittaa vapaana olevat varat tuloa tuottavasti. Rahatoimisto laatii myöhemmin vertailulaskelmat, joissa ennakkolaskelmia verrataan todellisiin kassalisäyksiin ja kassavähennyksiin. Näitä vertailulaskelmia käytetään myöskin perustana seuraavan vuoden ennustetta laadittaessa.

Revisiovirasto on näistä vertailulaskelmista laatinut tilastoselvittelyn, josta ilmenevät keskuskassan arvioidut sekä todelliset kassalisäykset ja kassavähennykset vuodelta 1965, brutto- ja nettomäärinä kuviot 4 ja 5 (liitteet 4 ja 5).

Selvittely osoittaa, että kassalisäykset keskuskassassa ovat kuukauden ensipuoliskolla keskimäärin vain noin kolmanneksen kuukauden jälkipuoliskon kassalisäyksistä. Tämä johtuu kuukauden jälkipuoliskolla lääninkonttorilta saaduista

ennakkoverovaroista. Kassavähennykset ovat sen sijaan tasaisemmin jakaantuneet kuukauden eri puoliskoille.

Selvittely osoittaa lisäksi, että maksuvalmiuslaskelmissa on kokonaisuutena onnistuttu melkoisen hyvin. (Milloin kassalisäys miljoonissa markoissa on pienempi kuin laskettu, on tämä rahasumman eteen merkitty —, milloin se on suurempi +. Kun kassavähennys on pienempi kuin laskettu, on se merkitty + ja kun se on suurempi —.) Poikkeuksena on ainoastaan huhtikuun alkupuolisko, jolloin poikkeama kassalisäysten puolella on 35 mmk eli 289% ja jolloin kokonaisennuste oltuaan arviossa kassavähennysten puolella (18 mmk) on todellisuudessa muuttunut kassalisäysten puolelle 17 mmk:ksi. Tämä johtuu ennen muuta saaduista vuoden 1965 \$-obligaatiolainatuloista 32 mmk, joita ei oltu otettu ennakkolaskelmaan. Toinen huomattava poikkeama on heinäkuun alkupuolisko kassavähennysten puolella eli 17 mmk (52%). Tämä johtuu osittain Helsingin maalaiskunnan Vuosaaren kylässä olevien alueiden ostamisesta 14 mmk:n hinnasta. Ostoa koskeva kaupunginvaltuuston päätös tehtiin noin puoli kuukautta ennen hinnan suoritusta, joten sitä ei voitu ottaa huomioon maksuvalmiuslaskelmia tehtäessä.

Henkilöstöstä johtuvat sosiaalikustannukset.

Palkkalautakunnan toimiston aloitteesta on viime vuoden aikana suoritettu eräs melko tärkeä henkilöstökustannusten selvittely, johon myöskin kaupungin tilastotoimisto ja tietojenkäsittelykeskus ovat ottaneet osaa. Tätä selvitystyötä ei ole aikaisemmin julkaistu ja se antaa mielestäni melko hyvän kuvan kaupungin palveluksessa olevien sosiaalieduista ja myöskin kaupungilla työnantajana olleista sosiaalirasituksista.

Taulukko I.

Henkilöstökustannusten suhteelliset osuudet.

Henkilöstö		Henkilöstökustannukset											
Ryhmät	Lukumäärä	Yhteensä vuodessa		Varsinaiset palkat %			Sosiaaliedut %						
		mmk	%	Säännölliseltä työajalta	Lisä-, yli- ja erununt. yms.	Yhteensä	Vuosisloma	Sairausloma	Muu loma ja arkipyh.	Lomajaisajat	Sos. turva- maksut ym.	Eläkkeet	Yhteensä
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1—2. Viranhalti- jat ja toimi- henkilöt ..	17 750	244,2	100,0	65,5	3,5	69,0	9,6	2,2	0,05	2,7	5,4	11,0	31,0
3. Tuntityönteki- jät	7 400	85,9	100,0	64,1	3,6	67,8	7,1	3,1	3,4	..	5,2	13,4	32,2
Koko henki- löstö	25 150	330,1	100,0	65,2	3,5	68,7	9,0	2,4	0,9	2,0	5,4	11,6	31,5

Kuten eo. taulukosta käy ilmi, ovat sosiaalielut henkilökustannuksista palkkamenoihin verrattuina melko suuret ollen yhteensä tämän laskelman mukaan 31,3%, kun palkkamenot tekevät 68,7%.

Kaupungin liikelaitoksissa kuukausipalkkalaisten jakautuminen palvelussuhteen mukaan vuoden 1965 alussa ja lopussa.

Viran- ja toimenhaltijat ryhmiteltynä palvelussuhteen mukaan rakennusvirastossa, liikennelaitoksessa ja teollisuuslaitoksissa on aikaansaatu tietojenkäsittelykeskuksen koneellisen kuukausipalkkojen laskennan reikäkorteilla olevasta perustietorekisteristä kuvio 6 (liite 6). Työtä varten laadittiin revisiovirastossa ohjelma, jolla voidaan erottaa toimintayksikön numeron mukaan ko. laitoksen palkansaajien tiedot kokonaisrekisteristä ja laatia näiden perusteella jakautuma 9 eri ryhmän kesken sekä henkilöiden lukumäärän että maksettujen palkkojen mukaan.

Näiden tietojen perusteella on laadittu pylväskuviot, joissa on asetettu rinnakkain tammikuun ja joulukuun tilanteet eri palvelussuhteissa olleitten henkilöitten lukumääräisten jakautumien perusteella. Tätä kuviota 6 tarkastelemalla voidaan todeta, että sähkö- ja vesilaitoksessa sekä rakennusvirastossa suurimpana ryhmänä ovat työsuhteiset kuukausipalkkaiset toimihenkilöt. Kaasulaitoksessa ovat vakinaiset viranhaltijat vielä enemmistönä, joskin niiden osuus vuoden mittaan on pienentynyt 56,2%:sta 53,0%:iin. Liikennelaitoksessa sen sijaan laitoksen erikoislousteesta johtuen ovat tilapäiset viranhaltijat suurin ryhmä, sillä koko liikennehenkilökunta ja myös osa muiden osastojen henkilökuntaa on edelleen tp. viranhaltijoita. Tosin sielläkin on työsuhteisten kuukausipalkkaisten toimihenkilöiden osuus kasvanut 5,0%:sta 7,4%:iin eli suhteellinen nousu on ollut lähes 50%.

Mitä tulee vuoden aikana jakautumassa sattuneisiin muutoksiin, on yleisenä suuntauksena todettava työsuhteisen ryhmän osuuden kasvu, joka on tapahtunut toisten ryhmien ennen kaikkea juuri vakinaisten viranhaltijoiden ryhmän kustannuksella. Liikennelaitoksella on sen sijaan tp. viranhaltijoiden osuus vähentynyt suhteessa muihin. Myöskin muissa laitoksissa on tp. ryhmä jonkin verran pienentynyt.

Sähkö- ja liikennelaitoksen työsuhteisten kuukausipalkkaisten ryhmän palkat ovat revisioviraston suorittaman lisäselvityksen mukaan keskiarvoa korkeammat. Vesilaitoksen ja rakennusviraston osalta tämä ryhmä edustaa tasaista läpileikkausta koko henkilökunnasta ja kaasulaitoksella on palkkojen painopiste tämän ryhmän osalta keskiarvoa alempana.

Kaupungin ulkoilualueiden käyttö.

Kun maamme on siirtymässä lyhyempään työviikkoon ja näin ollen vapaa-ajan käyttö ja ulkoilu nousevat enemmän etualalle, on revisiovirastossa informaatiomielellä laadittu yhdistelmä kuvio 7 (liite 7) kaupungin ulkoilualueista ja niiden käytöstä vuosina 1964—1965. Yhdistelmä selvittää, miten tärkeimmät ulkoilualueet ovat sanottuina vuosina keränneet kävijöitä urheilu- ja ulkoiluviraston pitämien tilastojen mukaan. Nämä luvut on jakautumanä prosenteissa selvitetty erikseen ja

tästä käy mm. selville, että suurimmat urheilu- ja ulkoilualueet kävijöiden suhteen ovat Seurasaari ja Mustikkamaa. Revisiovirastossa on laadittu muitakin lisäselvityksiä, mutta niitä ei ole katsottu aiheelliseksi julkaista tässä kertomuksessa, vaan ne on toimitettu suoraan urheilu- ja ulkoiluvirastolle.

2. Vuoden 1965 tilien selvittely.

Kaupungin yleinen tilinpäätös.

Rahatoimiston laatima vuoden 1965 yleistilinpäätös annettiin revisiovirastolle 31. 3. 1966. Tilinpäätös sisälsi erinäisiä yhdistelmiä tileistä ja taseista sekä maininnan talousarvion toteutumisessa syntyneestä lopullisesta säästöstä. Lisäksi saatiin selvitys talousarvioon nähden syntyneistä poikkeamista ja liikelaitosten vuosituloksesta sekä kantaomaisuuden nettolisäyksestä ja tärkeimmistä muutoksista. Kaupunginhallitus hyväksyi tilinpäätöksen kokouksessaan 6. 4. 1966. Kaupungin tilastosarjana julkaisema tilinpäätös ei ehdi valmistua ennen tämän kertomuksen antamista. Kun ko. julkaisu kuitenkin ilmestyy ennen vuositilintarkastajien kertomuksen valmistumista ja kun se jaetaan kaupunginvaltuuston jäsenille, on tässä kertomuksessa esitetty ainoastaan pääkohdat tilinpäätöksestä.

Tilinpäätöksen osoittama tulos ja talousarvion toteutuminen.

Vuoden 1965 tilinpäätös osoittaa seuraavaa (liikelaitokset bruttoluvuin). Vertailun vuoksi on tässä esitetty vastaavat luvut vuodelta 1964.

	1964 mmk	1965 mmk
Varsinaiset menot	598,85	685,36
Pääomamenot	240,58	229,53
	<u>839,43</u>	<u>914,89</u>
Varsinaiset tulot (ilman talousarvion katteeksi käytettyä säästöä)	769,66	872,05
Pääomatulot	60,62	67,58
	<u>830,28</u>	<u>939,63</u>
Menot yhteensä (näistä siirto verontasausrahastoon 5,33 mmk vuonna 1964 ja 12,14 mmk vuonna 1965 ja käyttörahastoon 2,15 mmk vuonna 1964 ja 7,43 mmk vuonna 1965)	839,43	914,89
Tulot yhteensä	<u>830,28</u>	<u>939,63</u>
Toiminnan osoittama vajeaus vuonna 1964 ja säästö vuonna 1965	—9,15	24,74
Edellisten vuosien säästöstä käytetty vuosien 1964 ja 1965 talousarvion kattamiseen	33,37	39,19
Kirjanpidollinen vuosisäästö	<u>24,22</u>	<u>63,93</u>

Arvioidusta säästöstä on 1,00 mmk merkitty vuoden 1966 talousarvion kattamiseen. Kun verontasausrahaston ja käyttörahaston sääntöjen mukaan puolet veroäyrin hinnan pyöristämisestä johtuvasta tulosta eli 16,61 mmk on siirrettävä ensiksi mainittuun rahastoon ja edellisiltä vuosilta siirtyneistä määrärahoista palautuneet, tuloiksi kirjatut erät 6,45 mmk ja 10% vuonna 1965 syntyneestä säästöstä eli 6,39 mmk viimeksi mainittuun rahastoon, jää tilinpäätöksen ylijäämänä valtuuston vapaasti käytettäväksi 33,48 mmk.

Menosäästöjä on ollut yhteensä 25,69 mmk, menoylityksiä 28,41 mmk, ylituloja 87,85 mmk ja tulovajauksia 21,20 mmk. Näiden vaikutuksesta on syntynyt juuri edellä mainittu kirjanpidollinen säästö 63,93 mmk. Säästön syntyymiseen on ennen muuta vaikuttanut ylitulojen suuri määrä verrattuna tulovajauksiin. Menosäästöt ja menovajaukset ovat melkein yhtä suuret.

Suurimmat menopuolen poikkeamat alkuperäisestä talousarvion määrärahasta ovat seuraavat:

Talous- arvion tili	Nimike	Talous- arvio mmk	Poikkeama talousarviosta		Poikkeama % talous- arvion määrästä
			Säästö mmk	Ylitys mmk	
14 02 11	Kiinteistöjen ostot, Kvston käytettäväksi	4,00		—5,18	—129,5
14 04 11	Sähkölaitos: Voima-asetat	15,22		—2,63	— 17,3
11 10 12	Sähkölaitos: Sähkön osto ja voima-asetat	44,50	+2,01		+ 4,5
13 58 12	Korvaus liikennelaitokselle ja yksityisille liikenteenharjoittajille alennuslippujen myynnistä koululaisille, invalideille ja sokeille aiheutuvan tappion peittämiseksi	6,00	+1,75		+ 29,2
08 06 13	Katujen, teiden ja yleisten paikkojen puhtaanapito	6,50		—1,14	— 17,5
11 40 13	Liikennelaitos: Autoliikenne (Liikennelaitoksen kokonaistappio on 12,15 mmk)	38,79	+1,09		+ 2,8
08 10 12	Rakennusvirasto: Eläkkeet ja haudausavut	4,50		—1,01	— 22,4

Suurimmat tulopuolen poikkeamat talousarviosta ovat seuraavat:

Talous- arvion tili	Nimike	Talousarvio mmk	Poikkeama talousarviosta Ylitulo mmk	Tulovajaus mmk
33 21 02	Talousarviovuoden kunnallisverot	354,80	+33,22	
31 40 06	Liikennelaitos: Muut tulot	18,07		—8,40
	Talousarvion ulkopuoliset tulot (Siirtomäärärahojen säästöt) ..		+ 6,45	
33 02 03	Sekalaiset korot	11,12	+ 4,03	
29 03 02	Asuntotonttien vuokrat	5,80	+ 2,97	
31 40 03	Liikennelaitos: Autoliikenne	30,60	+ 2,93	
31 10 02	Sähkölaitos: Sähkön myynti	73,70	+ 2,83	
31 10 06	Sähkölaitos: Muut tulot	0,50	+ 2,73	
31 40 02	Liikennelaitos: Raitieliikenne ..	16,00	+ 1,94	
29 05 03	Talo-osasto: Tilitysvuokrat	5,59	+ 1,75	
34 36 03	Muut pääomatulot	0,001	+ 1,31	
33 06 17	Sähkölaitos: Käyttöomaisuuden korot	16,10		—1,27
26 01 01	Suomenkieliset kansakoulut: Val- tionavut	5,40	+ 1,21	
33 02 04	Sekalaiset indeksihyvitykset	0,92	+ 1,10	
30 10 02	Satamalaitos: Liikennemaksut ...	13,50	+ 1,08	
33 02 02	Omien laitosten konttokuranttitilit	—2,50	+ 1,05	
34 21 17	Sähkölaitos: Käyttöomaisuuden poistot	15,30		—1,01

Rahoitustase ja maksuvalmius.

Kaupungin maksuvalmius on vuoden 1965 aikana pysynyt jokseenkin muuttumattomana. Kassavarojen ja talletusten määrä oli vuoden loppuun mennessä vähentynyt ainoastaan 0,12 mmk:lla eli 0,04%. Maksuvalmiutta eniten huonontavia tekijöitä ovat olleet seuraavat. Tulojäämät ovat lisääntyneet 49,94 mmk:lla sekä vapaina ja sidottuina siirtyneet määrärahat taas vähentyneet 43,74 mmk:lla. Maksuvalmiutta parantavina tekijöinä mainittakoon taas, että valtiolta saatuja ennakkooveroaroja on vuodelta 1965 siirtynyt vuodelle 1966 33,82 mmk enemmän kuin vuodelta 1964 vuodelle 1965. Käyttämättömät lainavarat ovat lisääntyneet 17,40 mmk:lla sekä käyttörahasto 7,43 mmk:lla (vuoden lopussa 36,99 mmk) ja verontasausrahasto 12,14 mmk:lla (vuoden lopussa 55,50 mmk). Maksuvalmiuteen vaikuttavat eri tekijät käyvät selville seuraavasta maksuvalmiustaseesta.

Taulukko II.

Maksuvalmiustase 31. 12. 1965

Maksuvalmiutta vuoden 1965 aikana lisänneet tekijät.		Maksuvalmiutta vuoden 1965 aikana vähentäneet tekijät.	
	mmk		mmk
I. Käyttötalouden toiminnallisen ylijäämä (liiketaloudellinen voitto)	186,69	I. Pääomatalouden nettomenot	161,95
II. Rahoitusvarojen vähennykset:		II. Rahoitusvarojen lisäykset (Muut kuin kassavarat):	
Velalliset	7,02	Ennakkomenot	9,58
Ennakolta talousarviossa osoitetut lainavarat ..	7,47	Tulojäämät	49,94
		Varastot	3,38
		Ennakkoperintä (ennakkoveroaroja tuloutettu)	10,45
III. Vieraiden ja omien pääomien lisäykset:		III. Vieraiden ja omien pääomien vähennykset:	
Velkojat	0,96	Vapaina siirtyneet määrät rahat	30,09
Menojäämät	5,33	Sidottuina siirtyneet määrärahat	13,65
Ennakotulot	0,07	Kansaneläkemaksut ..	0,33
Käyttämättömät lainavarat	17,40	Talletetut vieraat varat	9,54
Ennakkoperintä (valtiolta saadut ennakkovero- varat)	44,27		
Yleiskatteiset pysyvät rahastot	19,57		
Välitetyt valtion lainat	0,01		
IV. Kassavarat ja talletukset vähentyneet:			
Kassavarat ja talletukset			
1. 1. 1965	260,19		
Kassavarat ja talletukset			
31. 12. 1965	260,07	0,12	
	288,91		288,91

Palautuneet siirtomäärärahat.

Seuraavassa esitetään suurimmat palautuneet siirtomäärärahat, joita ei vuoden 1965 loppuun mennessä ole joko tarvittu tai voitu käyttää.

	<i>Kaupunginhallitus</i>	mmk
13 10 19/1964	Kvston päätösten mukaisiin palkkajärjestelyihin, Khn käytettäväksi, v.m.	2,09
	<i>Rakennusvirasto</i>	
14 14 21/1962	Sairaalarakennukset, s.m.	0,89
14 14 27/1962	Vanhainkoti, n. 100-paikkainen, s.m.	0,85
	<i>Kaasulaitos</i>	
14 06 11/1964	Kaasun ja koksen valmistuslaitteet, s.m.	0,49
	<i>Kaupunginhallitus</i>	
13 59 14/1962	Työllisyyden turvaaminen, Khn käytettäväksi, s.m.	0,32
	<i>Kaasulaitos</i>	
14 06 11/1963	Kaasun ja koksen valmistuslaitteet, s.m.	0,30
	<i>Lastensuojelulaitokset</i>	
05 24 11/1964	Sijointus lasten- ja nuorisonhuoltolaitoksiin, v.m.	0,23
	<i>Nikkilän sairaala</i>	
04 22 19/1962	Kaluston perushankinnat, v.m.	0,19
	<i>Rakennusvirasto</i>	
14 14 36/1962	Tyttöjen ammattikoulu (Kansakoulukatu 3), peruskorjaustyö; voimistelusalin järjestäminen, s.m.	0,17
	<i>Sairaalavirasto</i>	
14 14 22/1962	Sairaalatoimen rakennusten perusparannukset, sairaalalautakunnan käytettäväksi, s.m.	0,15
	<i>Rakennusvirasto</i>	
14 14 16/1962	Uudet poliisi- ja oikeustalot, s.m.	0,10

Kaikkiaan on vuoden 1965 tilinpäätöksessä palautuneita siirtomäärärahoja 6,45 mmk.

Kantaomaisuuden tase.

Kaupungin kantaomaisuuden tilien mukainen nettolisäys oli 141,47 mmk (179,39 mmk vuonna 1964) ja peruspääoma vuoden lopussa 1 742,82 mmk (1 601,35 mmk vuonna 1964). Nettolisäys 141,47 mmk on 20,48 mmk pienempi kuin rahoitusomaisuuden kirjanpidon pääomamenojen ja pääomatulojen erotus. Erotus johtuu mm. siitä, että kaikkia pääomamenoja ei ole kirjattu kantaomaisuuden lisäykseksi sekä eräistä talousarvion ulkopuolisista kantaomaisuuden arvon muutoksista. Pitkäaikaisia lainoja oli vuoden päättyessä 117,65 mmk (82,38 mmk vuonna 1964). Näistä oli indeksiin sidottuja lainoja 57,24 mmk ja indeksiin sitomattomia 60,41 mmk. Peruspääoman kehityksestä vuosina 1955 ja 1960—1965 on selvitys jäljempänä.

Talousarvion toteutumisen analyysi.

Kaupungin tilinpäätös on laadittu lähinnä talousarvion toteutumistulostiliä käyttäen, mutta vastaavat asiat voidaan esittää toisellakin tavalla. Tätä kertomusta varten on revisiovirastossa laadittu toisenlainen tiliasetelma talousarvion toteutumisesta.

Taulukko III.

<i>Käyttötalous</i>			
<i>Menot</i>	<i>mmk</i>	<i>Tulot</i>	<i>mmk</i>
Tilimenot (sisältää käyttöomaisuuden poistoja 37,46)	667,65	Vuoden 1965 talousarvioon merkitty osa vuosien 1963 ja 1964 säästöstä	39,19
Siirto verontasausrahastoon ..	12,14	Tilitulot	872,05
Ennakkomenot, jotka on katettu vuoden 1965 talousarviossa	0,12	Vuonna 1965 kassavarosta maksetut ennakkomenot, joita ei ole katettu vuoden 1965 talousarviossa ..	1,26
Vuodelta 1965 vuodelle 1966 siirtyvät määrärahat 31. 12. 1965	17,68	Edellisten vuosien siirtomäärärahoja, jotka on käytetty vuonna 1965	10,98
Siirto varsinaisista tuloista pääomamenojen katteeksi	161,95		
Vuoden 1965 kirjanpidollinen säästö	63,94		
	923,48		923,48

<i>Pääomatalous</i>			
<i>Pääomamenot</i>	<i>mmk</i>	<i>Pääomatulot</i>	<i>mmk</i>
Velan kuoletus	7,74	Käyttöomaisuuden poistot	37,46
Muut pääomamenot ..	266,81	Osoitukset lainavarosta	18,00
Siirto käyttörahastoon	7,43	Muut pääomatulot ..	12,12
Vuodelta 1965 vuodelle 1966 siirtyvät määrärahat 31. 12. 1965	88,39	Edellisten vuosien siirtomäärärahoja, jotka on käytetty vuonna 1965	132,39
Ennakkomenot, jotka on katettu vuoden 1965 talousarviossa	0,05	Vuonna 1965 kassavarosta maksetut ennakkomenot, joilla ei ole katetta vuoden 1965 talousarviossa	8,50
		Siirto varsinaisista tuloista pääomamenojen katteeksi	161,95
	370,42		370,42
Yhteensä	1 293,90	Yhteensä	1 293,90

Taulukkoon on otettu mukaan muitakin tilejä kuin talousarvioon kuuluu. Taulukko on jaettu kahteen osaan, käyttötalouden ja pääomatalouden toteutumis-osaan.

Käyttötalouden taulukko-osasta havaitaan, että talousarviotileillä tuloutettuja tuloja on 872,05 mmk. Muut tulopuolen erät ovat aikaisemmilta vuosilta siirtoja, joita vastaavat menot on otettu huomioon tilimenojen ryhmässä. Näitä ovat aikaisempien vuosien siirtomäärärahoista tilivuonna käytetyt 10,98 mmk ja vuosien 1963—1964 säästöstä vuoden 1965 talousarviomenojen katteeksi siirretyt 39,19 mmk. Lisäksi on tulopuolelle merkitty vuonna 1965 kassavaroista maksetut ennakkomenot 1,26 mmk. Menopuolen kohtaan »Tilimenot» 667,65 mmk sisältyy, paitsi talousarvion mukaisia menoja, myös siirtomäärärahoista tarkastusvuonna maksetut 10,98 mmk sekä ennakkomenoina maksetut 1,26 mmk. Tilimenoista on erotettu omiksi ryhmikseen verontasausrahastoon siirretty 12,14 mmk, aikaisempina vuosina maksetut ennakkomenot 0,12 mmk, joilla on kate vuoden 1965 talousarviossa, sekä tilivuodelta vuoteen 1966 siirtyvät määrärahat 17,68 mmk. Menopuolen tasoittavina erinä ovat varsinaisista tuloista pääomamenojen katteeksi siirretyt 161,95 mmk ja vuoden 1965 kirjanpidollinen säästö 63,94 mmk.

Pääomatalouden taulukko-osa sisältää vastaavasti pääomatileillä tuloutetut tulot 67,58 mmk. Tulot on jaettu kolmeen ryhmään: käyttöomaisuuden poistot 37,46 mmk, joka määrä toisaalta sisältyy käyttötalouden taulukko-osan kohtaan »Tilimenot», osoitukset lainavaroista 18,00 mmk ja muut pääomatulot 12,12 mmk. Tulopuolelle on lisäksi merkitty edellisten vuosien siirtomäärärahoja 132,39 mmk, jotka on käytetty tarkastusvuonna. Nämä sisältyvät toisaalta menopuolen kohtaan »Pääomamenot». Vuonna 1965 kassavaroista maksetut pääomamenojen ennakot 8,50 mmk on myös merkitty tulopuolelle. Tasoittavana eränä on tulopuolella siirto varsinaisista tuloista pääomamenojen kattamiseksi 161,95 mmk.

Menopuolella on pääomamenot 274,55 mmk jaettu kahteen ryhmään: velan kuoletus 7,74 mmk ja muut pääomamenot 266,81 mmk. Jälkimmäiseen ryhmään sisältyvät myös aikaisempien vuosien siirtomäärärahoista tarkastusvuonna maksetut 132,39 mmk ja ennakkomenoina maksetut 8,50 mmk. Pääomamenoista on erotettu omiksi ryhmikseen siirto käyttörahastoon 7,43 mmk, vuoden 1965 määrärahoista vuoteen 1966 siirtyvät 88,39 mmk ja aikaisempina vuosina maksetut ennakkomenot 0,05 mmk, joilla on kate vuoden 1965 talousarviossa. Pitkäaikaisia lainoja on otettu 10,26 mmk enemmän kuin vanhoja lainoja on kuoletettu.

Edellä esitetty taloudellinen analyysi osoittaa, että kaupungin menot nousivat tarkastusvuonna 1 293,90 mmk:aan. Tähän summaan sisältyy myös pääomatalouden tasapainottamiseksi siirretty talousarvion mukaisen käyttötalouden ylijäämä 161,95 mmk sekä vuodelle 1966 siirtyvä kirjanpidollinen säästö 63,94 mmk. Sekä käyttötalouden että pääomatalouden tilimenoihin sisältyvät aikaisempien vuosien siirtomäärärahoista vuonna 1965 maksetut erät. Vuodelta 1965 vuodelle 1966 siirtyneet määrärahat on huomioitu omina ryhminään.

Rahatoimiston tekemien laskelmien mukaan kaupungin rahatulot olivat toisaalta vuonna 1965 n. 1 012,5 mmk ja rahamenot n. 1 012,6 mmk.

Oman pääoman kehitys.

Taulukossa on esitetty kaupungin oman pääoman kehitys vuosina 1955 ja 1960—1965. Oma pääoma on jaettu käyttötalouden pääomaan, kantaomaisuuden hankkimiseen käytettävissä olevaan pääomaan sekä kantaomaisuuteen jo sijoitettuun peruspääomaan. Kantaomaisuuteen sijoitettu peruspääoma muodostuu kanta-aktiivoiden ja pitkäaikaisten lainojen erotuksesta, kantaomaisuuden hankkimiseen käytettävissä oleva pääoma on pääomamenojen siirtyvien määrärahojen ja käyttörahaston yhteissumma vähennettynä ennakolta talousarviossa osoitettujen lainavarojen määrällä. Käyttötalouden pääomaksi jää loppuosa omasta pääomasta. — Vertailun vuoksi on luvut esitetty myös vuoden 1965 rahana laskettuna. Taulukosta havaitaan, että oma pääoma on vuodesta 1955 vuoteen 1965 kasvanut 174,4%:lla (vuoden 1965 rahassa 78,1%:lla). Kantaomaisuuteen sijoitettu peruspääoma on vuodesta 1955 vuoteen 1965 noussut 161,9%:lla (70,0%:lla). Kantaomaisuuden hankkimiseen käytettävissä oleva pääoma on vaihdellut eri vuosina. Nousu vuodesta 1955 vuoteen 1965 on ollut 249,0% (126,6%). Samoin käyttötalouden pääoma on eri vuosina vaihdellut. Nousu vuodesta 1955 vuoteen 1965 on ollut 234,2% (117,0%). Vuodesta 1964 vuoteen 1965 on käyttötalouden pääoma lisääntynyt 144,53 mmk:sta 239,26 mmk:aan. Lisääntyminen johtuu suureksi osaksi siitä, että rahoitussäästö vuodelta 1965 on 63,94 mmk sen oltua vuodelta 1964 24,22 mmk.

T a u l u k k o I V.

Vuosi	Käyttötalouden pääoma		Kantaomaisuuden hankkimiseen käytettävissä oleva pääoma		Kantaomaisuuteen sijoitettu peruspääoma		Koko oma pääoma	
	mmk		mmk		mmk		mmk	
	Todellinen määrä	V:n 1965 rahana *)	Todellinen määrä	V:n 1965 rahana *)	Todellinen määrä	V:n 1965 rahana *)	Todellinen määrä	V:n 1965 rahana *)
1955	71,59	110,25	43,14	66,44	602,05	927,22	716,78	1 103,91
1960	94,68	114,29	91,05	109,91	976,16	1 178,32	1 161,89	1 402,52
1961	131,86	157,86	104,75	125,41	1 047,87	1 254,51	1 284,48	1 537,78
1962	135,82	160,05	153,24	180,58	1 124,29	1 324,86	1 413,35	1 665,49
1963	159,92	182,24	162,02	184,64	1 269,52	1 446,75	1 591,46	1 813,63
1964	144,53	150,43	195,56	203,54	1 415,95	1 473,72	1 756,04	1 827,69
1965	239,26	239,26	150,56	150,56	1 576,70	1 576,70	1 966,52	1 966,52

*) Laskettu kotimarkkinatavarain tukkuhintaindeksin (1935 = 100) perusteella.

Kunnallisverotus.

Vuoden 1965 talousarvion mukainen kunnallisveroilla koottava määrä oli 354,80 mmk. Verotulokohdan katteeksi käytettiin ennakoperintälain mukaisista vuodelta 1965 lääninkonttorilta saaduista ennakkoverovaroista 341,06 mmk ja veronmaksajilta kannettiin ns. täyteveroa 46,97 mmk. Kunnallisveroja tuloutettiin siis tarkastusvuonna kaikkiaan 388,03 mmk eli 58,36 mmk (17,7%) enemmän kuin vuonna 1964.

Taulukosta ilmenevät vuosina 1960—1965 talousarvion katteeksi käytetyt ennakoperintävarat ja ns. täytevero sekä niiden prosentuaalinen osuus tuloutetusta kunnallisverosta.

T a u l u k k o V.

Vuosi	Talousarvion katteeksi käytetty ennakoperintävaroja mmk	%	Talousarvion katteeksi käytetty ns. täyteveroa mmk	%	Talousarvion katteeksi tuloutettu kunnallisvero mmk
1960	206,29	89,2	24,86	10,8	231,15
1961	202,32	94,9	10,89	5,1	213,21
1962	226,87	86,7	34,84	13,3	261,71
1963	258,88	86,7	39,64	13,3	298,52
1964	295,64	89,7	34,03	10,3	329,67
1965	341,06	87,9	46,97	12,1	388,03

Kunnallisverojäämiä vuosilta 1959—1960 perittiin verovelvollisilta vuoden 1965 aikana 0,29 mmk. Vuoden 1965 lopussa oli kunnallisverojäämiä vuosilta 1959—1960 vielä perimättä 0,70 mmk ja uuden verotuslain mukaisia kunnallisverosaatavia valtiolta vuosilta 1960—1965 yhteensä 38,31 mmk.

Kunnallisverojen poistot ja palautukset alkuperäiseen maksuunpanoon verrattuna ovat kehittyneet seuraavasti:

Vuodelta	Poistot ja palautukset % alkuperäisestä maksuunpanosta kunnallisverojäämien poistamisvuoden lopussa		
	Poistot %	Palautukset %	Yhteensä %
1955	2,6	0,9	3,5
1956	2,4	0,9	3,3
1957	2,2	0,7	2,9
1958	1,8	0,4	2,2
1959	1,7	0,6	2,3

Vuoden 1959 kunnallisverojäämiä poistettiin 3,48 mmk eli 8 579 kpl., joista varattomuuden takia 4 571 kpl., olipaikan tuntemattomuuden takia 2 745 kpl. ja muista syistä 1 263 kpl. Kun lääninhallituksen ym. päätöksillä on jouduttu verovelvollisille palauttamaan vuoden 1959 kunnallisveroja 1,11 mmk, on 31. 12. 1965 poistojen ja palautusten yhteismäärä 4,59 mmk eli 2,3% (vuoden 1958 veroista vuoden 1964 lopussa 2,2%) alkuperäisestä maksuunpanosta.

Liikelaitokset.

Liikelaitosten liiketaloudelliset vuositulokset ja niiden poikkeamat talousarviosta esitetään jäljempänä, jolloin liiketaloudellinen tulos on saatu vähentämällä varsinaisista tuloista varsinaiset menot. Menoihin on tässä luettu myös edellisiltä vuosilta siirtyneiden varsinaisten määrärahojen käyttö (jota on vain satamalaitoksessa), mutta ei seuraavaan vuoteen siirtyviä määrärahoja.

	Talousarviossa edellytetty voitto tai tappio mmk	Liiketaloudellinen tulos + voitto — tappio mmk	Poikkeama talousarviosta mmk
Satamalaitos	+ 3,47	+ 4,41	+ 0,94
Sähkölaitos	+ 13,42	+ 23,73	+ 10,31
Vesilaitos	+ 1,13	+ 2,34	+ 1,21
Kaasulaitos	— 0,68	+ 0,06	+ 0,74
Liikennelaitos	— 9,34	— 12,15*)	— 2,81
Puutavara- ja polttoainetoi- misto	+ 0,01	+ 0,05	+ 0,04
Teurastamolaitos	— 0,12	— 0,13	— 0,01
Elintarvikekeskus	+ 0,14	+ 0,15	+ 0,01
Keskuspesula	+ 0,06	+ 0,15	+ 0,09
Liikelaitokset yhteensä	+ 8,09	+ 18,61	+ 10,52

*) Jos liikennelaitoksen käyttöomaisuudelle lasketaan 6%:n korko niin kuin kaupungin muissa liikelaitoksissa on tehty, on tappio 16,99 mmk.

Sähkölaitos luopui normaalivarastomenetelmästä polttoainekirjanpidossa viime vuoden lopussa ja varastot arvostettiin hankintahintaan korjaamalla vastaavasti taseessa esiintyvä 2,76 mmk:n arvonjärjestelyerä, joka tuloutettiin satunnaisina tuottoina. Sähkölaitoksen 1965 vuoden tilinpidollinen voitto on tämän takia vastaavasti pienempi.

Kaupungin myöntämät takaukset.

Seuraavassa on esitetty kaupungin myöntämät takaukset vuosilta 1952, 1955 ja 1960—1965.

Vuosi	Kaupungin myöntämät takaukset	
	Todellinen määrä mmk	V:n 1965 rahassa mmk
1952	10,11	14,82
1955	9,99	15,39
1960	17,50	21,12
1961	17,78	21,29
1962	17,37	20,47
1963	18,86	21,49
1964	20,20	21,02
1965	20,27	20,27

Edellisestä havaitaan, että takausten määrä on vuodesta 1952 vuoteen 1965 kasvanut 100,5%:lla (vuoden 1965 rahassa 36,8%:lla).

3. Tärkeimmät tarkastushavainnot.

Tarkastuksen aikana on todettu, että jotkut laitokset yrittävät ehkä ilman varsinaista tarvetta vuoden lopussa käyttää loppuun jäljellä olevat määrärahat. Tämä viittaa siihen, että on olemassa jonkinlainen pyrkimys määrärahamentaliteetin mukaan käyttää koko kiintiö, vaikka tultaisiin ehkä toimeen ilman tällaista hamstrausta vuoden lopussa. Selvitys näistä havainnoista on lähetetty talousarviopäällikölle tiedoksi ao. toimenpiteitä varten.

Kaupunki suoritti verotuslain 136 §:n mukaan valtiolle Helsingin veroviraston kustannuksista vuoden 1965 ensimmäiseltä vuosipuoliskolta 1 375 204,71 mk ja toiselta vuosipuoliskolta 1 194 817,12 mk eli yhteensä 2 570 021,83 mk, minkä lisäksi kaupungilla oli veroviraston vuokrakustannuksia 380 472 mk. Edellä mainittujen kustannusten suuruuteen kaupunki ei voimassa olevan lain mukaan voi vaikuttaa, mutta jos kustannukset nousevat suurempaan määrään kuin 0,28 penniä kutakin samana vuotena toimitetussa kunnallisverotuksessa pantua veroäyriä kohti, jää osuus siltä osin valtion vastattavaksi. Veroviraston talousarvioehdotus ei joudu kaupunginhallituksen käsittelyn alaiseksi, ei niinkään paljon kuin poliisilaitoksen, ja viraston toiminnan tehokkuuteen ja kustannuksiin kaupungin vaikutus on vielä miltei olematon.

Rahatoimiston tietojenkäsittelykeskuksen menot olivat viime vuonna 2 062 437,17 mk ja tulot 1 755 188,59 mk, joten tulot olivat 307 248,58 mk menoja pienemmät. Laskentakeskus Oy:lle lähetettyihin TKK:n 2. 2. 1966 ja 1. 3. 1966 päivätyihin laskuihin on sisältynyt 18 724,36 mk:n veloitus Laskentakeskus Oy:n marras—joulukuussa vuonna 1965 käyttämästä koneajasta. Edellä mainittu laskutus on tapahtunut vuoden 1966 puolella sen vuoksi, ettei koneajan veloitushintaa oltu määritelty. Tämä johtui siitä, että TKK:n ja Laskentakeskus Oy:n välillä oli alun perin keskinäinen sopimus koneajan vaihtamisesta siten, että Laskentakeskus saa käyttää TKK:n tietokonetta ja korvaa tämän käytön luovuttamalla vastaavasti oman koneensa TKK:n käyttöön. Marras—joulukuussa 1965 nousi Laskentakeskus Oy:n käyttötuntien määrä niin suureksi, ettei TKK:lla katsottu olevan lähitulevaisuudessa vastaavaa tarvetta käyttää Laskentakeskus Oy:n konetta oman koneensa lisäksi. Tällöin katsottiin tammikuussa 1966 tarpeelliseksi ryhtyä neuvottelemaan mainitun koneajan korvaamisesta rahassa ja sovittiin em. veloituksesta. Jos tämä veloitus 18 724,36 mk olisi tuloutettu vuoden 1965 tileissä ja kirjattu tilinpäätöksessä tulojäämäksi, olisivat TKK:n tulot olleet 288 524,22 mk menoja pienemmät.

Revisiovirasto on suorittanut tietojenkäsittelykeskuksen ohjelmadokumenttien tarkastuksen, joka käsitti 274 ohjelmaa. Tarkastuksen ulkopuolelle jäivät kuukausipalkkojen ja eläkkeitten laskentajärjestelmiin kuuluvat sekä TKK:n omat sisäiset ohjelmat, koska mainitut järjestelmät olivat perusteellisen uusimisen kohteena. Tarkastushavainnot saatettiin tietojenkäsittelykeskuksen tietoon ja kiinnitettiin heidän huomiotaan ohjelmapakkojen säilytykseen ja identifiointiin, ohjelmiin tehtyjen korjausten identifiointiin sekä käytöstä poistettujen ohjelmadokumenttien arkistointiin.

Kaupungin hallussa olevan vieraan omaisuuden hoidon tarkkailua ja kirjanpitoa on syytä tiukentaa. Tässä mielessä on jo vuoden 1965 tilinpäätökseenkin saatu täydellinen yksityiskohtainen luettelo kaikista kaupungin hoidossa olevista vieraan omaisuuden osista. Vierasta omaisuutta on kaupungin monien eri laitosten hoidossa. Oikeusaputoimistossa esim. holhooja

tosin on henkilökohtaisesti vastuussa toiminnastaan, mutta kaupungin vastuuvelvollisuudesta holhoojan toimenpiteistä ei ole säännöksiä, joskin holhoojan suorittama tilinpito on senlaatuista, että sen tarkastus kuuluu revisioviraston tehtäviin. Kun huoltoviraston asiamiestoimistolle kuuluu vieraan omaisuuden hoito ja arvo-omaisuuden säilytyksestä huolehtii kassa- ja tiliosasto, joudutaan arvo-omaisuuden luettelointi asianmukaisine kuittauksineen suorittamaan kahdesti, asiamiestoimiston omaisuusasiain toimistossa ja kassavirastossa, joten olen esittänyt tutkittavaksi mahdollisuuksia arvo-omaisuuden hoidon siirtämisestä yhden osaston hoidettavaksi. Huoltoviraston hoidossa olevan vieraan omaisuuden haltuunotto sekä luovutus, niin rahavarojen, arvo-omaisuuden kuin muunkin omaisuuden osalta, tapahtuu luetteloinnin ja kuittauksen perusteella. Huoltoviraston laitoksissa oli Kustaankartanon vanhainkodissa viime vuoden alussa tällaisia rahavaroja yhteensä 2 589,63 mk jakautuen 32 omistajalle. Omaisuusvarastossa oli samana ajankohtana säilytettävänä kaikkiaan 81 henkilölle kuuluvaa omaisuutta. Koskelan sairaskodissa oli vuoden 1964 päättyessä säilytettävänä n. 1 000 henkilölle kuuluvaa omaisuutta ja rahavarojen määrä oli 9 770,35 mk. Sairaaloissa olevien potilaiden omaisuutta on myös jouduttu ottamaan kaupungin hoidettavaksi. Kuolemantapauksissa luovutetaan omaisuus vainajan omaisille eikä kaikissa tapauksissa tällöin suoriteta luettelointia eikä myöskään ole vaadittu kuittauksia, mikä on puute. Laitoksille säilytettäväksi annetut rahat ja arvoesineet säilytetään taloustoimistojen kassaholveissa. Huostaan otettuja vieraita varoja ei yleensä merkitä varsinaiseen kirjanpitoon, mutta ulkopuolinen kirjanpito on olemassa ja se tarkastetaan myös revisioviraston ao. reviisorin toimesta. Nikkilän sairaalassa oli viime vuoden alussa rahavaroja 1 650 henkilön tileillä yhteensä 102 735,98 mk. Edelleen on kaupungin huoltoviraston asiamiestoimiston hoidettavana käyttövarejojen luovuttaminen kaupungin laitoksissa oleville hoidokeille. On avattu pankin konttorissa huollettavien nimissä säästötili, jolta laitoksen ao. viranhaltijalla on tarvittaessa oikeus nostaa varoja, mikäli huollettava myöhemmin tarvitsee niitä lisää käyttöönsä. Tilin vastakirja säilytetään laitoksessa ja luovutetaan se huollettavalle tämän poistuessa sairaalasta. Huollettavan kuoltua vastakirja toimitetaan asiamiestoimistolle kuten muukin jäämistö.

Revisiovirastossa on laskettu Tervalammen työlaitoksen aiheuttamat kokonaiskustannukset ja tällöin on voitu todeta, että veronmaksajien eli kaupungin maksama osuus oli vuonna 1965 25,5% kokonaiskustannuksista. Tämä teki kunnalle hoitopäivää kohden 5,79 mk. Vastaava luku oli edellisenä vuonna 6,20 mk, mutta kun maatila tuotti tappiota 1,75 mk vuonna 1964 ja 1,08 mk hoitopäivältä vuonna 1965, tulee kokonais-tappioksi 6,87 mk vuonna 1965 vastaavan summan oltua 7,95 mk vuonna 1964.

Satamalaitoksen satamarakennusosaston töiden määrärahojen tarkkailussa on selvitetty, onko työn suunnittelu rahamäärään, suoritelmäärään ja aikatauluun nähden ollut riittävän pitkällä ja mistä syystä juuri satamissa on ollut niin paljon määrärahaylityksiä. Tällöin on käynyt ilmi, että määrärahaehdotusten perustelut ovat olleet puutteelliset. Laitoksen taholta on selitetty, että tämä johtuu suunnittelevan ja valvovan työvoiman puutteesta, johon taas on ollut syynä niukat määrärahat. Lisäksi on liian pieni teknillinen työkoneisto nykyiset laajat työkohteet huomioiden esteenä kustannusten kurissa-pitomahdollisuuteen. Volvon laiturin rakentamista varten pyysi satamalautakunta 200 000 mk:n ylitysoikeuden myöntämistä. On käynyt ilmi, että satamalaitos

teki urakkasopimuksen, ennen kuin edes esitys määrärahan myöntämisestä oli tullut kaupunginhallitukselle. Lautakuntaa on kehoitettu antamaan selvitys siitä, minkä vuoksi sopimus laiturityön suorittamisesta on 5. 8. 1965 allekirjoitettu rakentajan kanssa ja työ välittömästi aloitettu, vaikka aloittamislupaa ja ylitysoikeutta koskevan lautakunnan anomuksen käsittely on ollut vielä kesken. (Kaupunginjohtajan rahatointa koskeva päätösluettelo 8. 11. 1965 § 782.)

Sähkölaitoksen huolto- ja laboratoriorakennuksen rakentamisen yhteydessä syntyi urakan loppuselvityksessä kysymys yhden viikon eli 10 362,49 mk:n viivästysmakson perimisestä kaupungille ja tästä laitoksen lakiasiainhoitaja on laatinut seikkaperäisen selvityksen, jonka sähkölaitoksen toimitusjohtaja 27. 11. 1965 on hyväksynyt.

Liikennelaitoksen liikennejohtajan 29. 12. 1965 allekirjoittaman selvityksen mukaan varsinaisesta linjapalveluksesta poissa olevia kuljettajia ja rahastajia oli 169 henkilöä vuoden 1965 lopussa. Liikennelaitos antaa eläkkeen palkkalautakunnan kannan perusteella nimikkeen mukaan eikä sen mukaan, minkälaista työtä asianomainen tekee. Luettelossa on esim. liikennesuunnitteluosaston kuormitustarkkailussa kahdeksan rahastajaa, jotka tekevät tavallista konttorityötä tavallisen konttoripäivän. Kuitenkin he, koska heidän nimikkeensä on rahastaja, tulevat saamaan eläkkeen 55 ikä- ja 25 palvelusvuoden mukaan. Tämä on epäoikeudenmukaista.

Revisiiovirasto on tutkinut varalla olevan liikennehenkilökunnan työajan käyttöä. Tutkimus on vielä kesken, mutta jo nyt voidaan todeta eräitä seikkoja. Tutkittaessa lokakuulta 1965 varalla olevien autonkuljettajien työajan käyttöä todettiin, että kuljettajia oli määrätty päivittäin keskimäärin 24 henkilöä päivystämään halleilla ja tarkastusasemilla. Kuitenkin vain n. 58% näistä kuljettajista joutui kuljetustehtäviin ja heidän ajoaikansa oli vain 23% päivätyöajasta. Varalla olevista raitiovaunukuljettajista joutui kuljetustehtäviin vain 37% ja heidän ajoaikansa oli vain 12% päivätyöajasta.

Jos autonkuljettajien palkka lasketaan varallaoloajalta kuljettajan peruspalkan mukaan muunnettuna tuntipalkaksi saadaan varalla olevien autonkuljettajien palkaksi lokakuun ajalta yli 23 000 mk. Todellisuudessa tämä määrä on huomattavasti suurempi, koska osa henkilökunnasta on työssä vapaapäivinä saaden 100%:lla korotetun palkan ja osan tuntipalkka on korkeampi syystä, että heillä on useampia ikälisiä. Jos saman tuntipalkan mukaan lasketaan todellisten ajotuntien palkkakustannukset, ne ovat n. 5 000 mk. Varalla olevien raitiovaunukuljettajien palkka vastaavasti laskettuna lokakuulta 1965 oli n. 23 000 mk, kun taas todellisten ajotuntien palkkakustannukset olivat n. 2 700 mk. Liikennelaitos joutuu siis maksamaan n. 80%—90% palkkamenoista varalla olevien kuljettajien pelkästä istumisesta. Näyttää siltä, että päivästyöseen määrättyä varahenkilökuntaa on liikaa, joten sen tarkoituksenmukaiseen käyttöön olisi kiinnitettävä erikoista huomiota. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole vielä suoritettu rahastajien osalta. Todennäköistä on, että tulokset ovat samansuuntaiset.

Kuvaavana esimerkkinä liikennehenkilökunnan varalla olosta mainittakoon, että eräs raitiovaunukuljettaja oli lokakuun 1965 aikana ollut ajossa vain 17 minuuttia, minkä lisäksi hän oli vapaapäivinä ajanut 35,5 tuntia saaden tältä ajalta luonnollisesti 100%:lla korotetun palkan.

Tarkastushavaintojen johdosta on liikennejohtaja antanut mm. seuraavanlaisen selvityksen asiasta.

»— — — Kun päivittäin on linja-autonkuljettajia työssä yhteensä 624, on varalla olevien määrä vain 3,3% kokonaismäärästä.

— — — Käytäntö on osoittanut, miten suuri määrä liikennehenkilökuntaa tarvitaan varalle. Tähän seikkaan on jatkuvasti kiinnitetty huomiota ja monin järjestelyin pyritty vähentämään varahenkilökunnan tarvetta. Vaikka varalliolijat on jaettu kolmen paikan kesken, käytetään niitä silti yhteisesti, sillä tarkastajat on velvoitettu toimimaan myös tässä asiassa yhdessä.

Myös varalla olevien linja-autonkuljettajien työaika on 180 tuntia kuukaudessa. Tätä vähentää kuitenkin liikennehenkilökunnan työaikasopimuksen mukaan eräät poikkeukselliset työajat. Kun aikaisen vuoron henkilökunnan on tultava halleille klo 5.15, lasketaan aika klo 5.15—5.30 työaikaan kaksinkertaisena ja siten vähentää kuukauden työaika 10 aikaisen työvuoron osalta 2,5 tuntia. Myöskin lasketaan aika klo 24.00—2.00 työaikaan kaksinkertaisena, eli yövuorojen osalta. Varahenkilökunnan työaika riippuu hyvin paljon siitä, millaisia vuoroja ne joutuvat ajamaan, koska vuorojen työajat vaihtelevat 6 ja 10 tunnin välillä. Myöskin ns. varahenkilökunta voi tulla vapaapäivinänsä töihin vaikka heidän varsinaiset työpäivänsä olisivatkin satunnaista ajoa. Linja-autonkuljettajien vaihtuvuuden vuoksi on tällä kertaa henkilöstöpulaa mutta se saataneen poistetuksi kesään mennessä.

Varahenkilökunnan käytön järjestely on vaikeaa mutta varahenkilökunnan vähentämiseksi on pyritty löytämään uusia keinoja mm. liikenteen valvontaa aloitetaan kehittää keskityksen suuntaan. Raitiolikenneosastolta on lopetettu kokonaan Sörnäisten tarkastusasema ja Ylioppilastalon asemalta on lopetettu henkilökunnan vaihdot. Autoliikenneosastolle tulee ensi kesäkuun alussa käyttöön Vartiokylän halli, joka taas vaatii aamuisin lisää oman osuutensa varahenkilökuntaa.

Varahenkilökunnan joukkoon on laskettu myös vajaakuntoiset rahastajat, jotka eivät pysty koko päivää toimimaan vaunuissa. He voivat tehdä lyhyitä ajojaksoja ja muuten he ovat tarkastajien apuna kirjurin tehtävissä.»

Lisäyksenä liikennejohtajan selvitykseen ilmoitan, että suoritetussa pistokoetarkastuksessa on todettu tapauksia, jolloin tarkastajat eivät ole käyttäneet muilla tarkastusasemilla varalla olevaa henkilökuntaa.

Laitokselta saadun ilmoituksen mukaan viranjakoraporteista ei tarkkailla jatkuvasti, onko varahenkilökunnalla ollut ajoa vai ei.

Liikennejohtajan ilmoittama varalla olevien autonkuljettajien määrä 3,3% kokonaismäärästä osoittaa vain sen määrän, mikä halleille ja tarkastusasemille on määrätty päivystämään. Todellisuudessa varakuljettajia on n. 20% vakinaisten kuljettajien määrästä.

Revisiovirasto toimitti liikennelaitoksen materiaalikirjanpidon, joka hoidetaan nyttemmin suurimmaksi osaksi tietokoneilla, varasto-otoista pistokokeellisen tietokoneselvittelyn vuoden 1965 I vuosineljännekseltä. Tällöin tutkittiin, missä määrin liikennelaitoksen materiaalikirjanpidossa oli käsitelty sellaisten pienten ja vähäarvoisten tavaroiden ottoja, joiden kirjauskustannukset tietokonekäsitelyssä tulevat kalliiksi. Tämän tietokonetarkastuksen puitteissa voitiin nopeasti ottaa selvää määrätyn ajankohdan varasto-otoista ja niitä myöskin ryhmitellä. Tällöin todettiin, että — niinkuin oli voitu epäillä — käsittelyn alaisia alle 2 mk:n suuruisia ottoja oli yli 5 770 kpl. eli 20,1% koko aineistosta. Niiden arvo vastasi 5 321,47 mk eli 0,6% ottojen kokonaisarvosta.

Revisioviraston käsityksen mukaan olisi pyrittävä järjestämään materiaali-kirjanpito niin, ettei tällaisia alle 2 mk:n ottoja enää esiintyisi tietokonekäsittelyn alaisina erinä. Hyötypuolena olisi työnjohdon paperisodan väheneminen ja kustannusten pieneneminen sekä haittapuolena ehkä jonkin verran hävikin suureneneminen. Liikennelaitos on nyttemmin ryhtynyt sellaisiin toimenpiteisiin, että käytön johdon alaista käsivarastoa, joka pidetään työpaikalla lokerohyllyköissä asentajien vapaasti saatavissa, laajennetaan tällaisten pikkutavaroiden osalta. Alustava tutkimus on osoittanut, että tietokonekäsittelyn piiriin otettavaa nimikkeistöä voidaan myös huomattavasti supistaa.

Liikennelaitoksen yhteenajojen kustannukset ja eri vakuutus-yhtiöiltä esinevahingoista saadut maksut sekä yhteenajojen lukumäärä käyvät selville seuraavasta taulukosta:

Vuosi	Yhteenajojen lukumäärä						Yhteenajojen kus- tannukset liikennelai- tokselle		Saadut korvauk- set raitio- vaunu- kolareista mk	Saadut korvauk- set raitio- vaunu- kolareista mk
	Bussit			Raitiovaunut						
	Kokonais- luku- määrä	Oma kulj. syyllinen kpl.	%	Kokonais- luku- määrä	Oma kulj. syyllinen kpl.	%	Bussit mk	Raitio- vaunut mk		
1962	1 434	623	43	827	119	14	60 913	9 384	155 257	15 529
1963	1 204	550	46	780	109	14	45 442	10 712	181 630	18 700
1964	1 141	432	38	924	159	17	249 014	35 098	228 144	26 018
1965	1 318	587	45	1 083	173	16	200 277	82 266	227 800	23 278

Saadut korvaukset eivät ole vertailukelpoisia yhteenajojen kustannusten kanssa, sillä monissa tapauksissa saadut korvaukset eivät koske sitä vuotta, jolloin maksu on suoritettu, koska korvausasiat saattavat viipyä eri oikeusasteissa hyvin kauan. Edellä on esitetty vain autojen ja raitiovaunujen yhteenajot ja niistä aiheutuneet kustannukset. Lisäksi on aiheutunut kuluja muista vahingoista, henkilöiden kumoonajoista jne.

Liikennelaitoksen vakuutusmaksumenot ovat huomattavat ja ne ovat osoittaneet kasvavaa suuntaa. Saadut korvaukset eivät suurista vakuutusmaksuista huolimatta yleensä peitä kustannuksia. Yhteenajojen lukumäärä on raitiovaunujen kohdalla osoittanut huomattavaa nousua, mutta bussiliikenteen kohdalla kehitys on ollut aleneva kääntyen kuitenkin vuonna 1965 jälleen nousuun. Prosenttiluku, joka ilmaisee, että liikennelaitoksen omat kuljettajat ovat olleet syypäitä, on osoittanut myös kasvua.

4. Virheet ja epäkohdat.

Kaupungin rakennusviraston palveluksessa oleva viranhaltija on menetellyt väärin ja luvatta käyttänyt kaupungista n. 30 km:n päässä sijaitsevan huvilansa korjaustyössä apuna kaupungin omistamia, eräällä rakennustyömaalla olevia työntökärryjä. Niin ikään on selvitetty, että mainittu viranhaltija on kuljetuksissaan huvilalleen käyttänyt hänen määräysvaltansa alaisena kaupungin-

työmaalla vakinaisluonteisissa kuljetuksissa ollutta KTK:n autoa kuljettajineen ja kuljetuskustannukset ainakin osittain lienee tällöin suoritettu kaupunginkassasta. Autoilija on huvilakuljetuksista saamistaan korvauksista antanut revisiovirastolle ristiriitaisia tietoja, jotka osaltaan viittaavat siihen, että asian tutkimuksia oikeudenmukaiseen ratkaisuun pääsemiseksi olisi ehkä ollut syytä jatkaa. Olisi ollut syytä kuulla mahdollisesti myös niitä useita työmiehiä, jotka kyseisen viranhaltijan johdossa olevalta työmaalta kuljetettiin hänen huvilansa korjaustyöhön. Asian perusteellinen tutkimus olisi helpottanut lautakuntaa sen tekemässä ratkaisussa ja ehkä se olisi johtanut myös toisenlaiseen tulokseen kuin sittemmin tapahtui asian päättyessä lievimmän kurinpidollisen rangaistuksen, varoituksen antamiseen. Mutta kun esitin tämän jutun ao. lautakunnalle ja kun käsitykseni mukaan asian käsittelyssä olisi pitänyt noudattaa kunnallislain 101 §:ää, niin lautakunnan esittelijän päätösehdotuksen mukaisesti lautakunta rakennusviraston lakimiehen tutkimusten perusteella päätti kokouksessaan 10. 5. 1965 pöytäkirjan 830 §:n kohdalla Helsingin kaupungin virkasäännön 15 §:n nojalla antaa asianomaiselle »varoituksen tahallisesti tehdystä virkavirheestä ja velvoittaa hänet suorittamaan kaupungille 50 markan korvauksen kaupungin omaisuuden luvottomasta käytöstä sekä korvaamaan kaupungille aiheuttamansa vahingon auton käytöstä laskelman mukaisesti 122 markalla 50 pennillä eli yhteensä suorittamaan korvauksia 172,50 markkaa.» Tämä yleisten töiden lautakunnan harkitsema rangaistusmuoto em. viranhaltijan asiassa saattaa olla arveluttava ennakkotapaus, joka voi johtaa kurinpidollisen menettelyn höltymiseen viranhaltijakunnan keskuudessa. Sen vuoksi katson, että asia olisi pitänyt ottaa uudelleen käsiteltäväksi ja siirtää täyden kuulusteluvaltuuden omaavien viranomaisten tutkittavaksi tai ainakin kaupunginhallituksen asiallisesti käsiteltäväksi. Revisioviraston tarkastuksessa huhtikuussa 1966 ilmeni, ettei ao. virasto vieläkään ollut tiedottanut viranhaltijalle lautakunnan toukokuun 10 päivänä 1965 tekemää häntä koskevaa kurinpitopäätöstä, eikä myöskään vielä tällöin ollut veloittanut lautakunnan hänelle määräämää korvausta, joten em. asia vielä olisi mahdollista ottaa uudelleen käsiteltäväksi.

Rakennusviraston tilien tarkastuksessa on käynyt ilmi, että rakennusvirasto on ylittänyt menotilejä 08 06 13—16 ja 08 06 18 ennen kuin ylitysanomusta oli käsitelty yleisten töiden lautakunnassa ja valtuustossa.

Kiinteistöviraston talo-osaston urakkatyöt ja tavarahankinnat. Tarkastuksissa on voitu todeta, että talo-osasto ei aina ole pyytänyt työ- ja tavaratoimitustarjousta eikä näin ollen ole aikaansaatu vapaata kilpailua, vaan työt ja hankinnat on osaksi annettu miltei ilman kilpailua kaupungin urakoita ja tavarahankintoja aikaisemmin suorittaneille, vaikka kaupunginhallituksen hyväksymien hankintaohjeiden § 35 sisältää määräyksen, jonka mukaan olisi myös otettava riittävästi huomioon hankintaohjeiden määräykset kunnossapitotöitä teetettäessä. Tätä on tapahtunut vielä senkin jälkeen kun allekirjoittanut oli elokuussa 1964 kirjallisesti ilmoittanut käsityksensä talo-osastolle, että maalaus- ja korjaustöiden hoidossa ei noudateta riittävästi huolellisuutta eikä vastaanottotarkastuksissa kiinnitetä näihin tarpeellista huomiota. Hankinta- ja tilauslomakkeiden täyttämässä ei ole noudatettu senkään jälkeen riittävästi huolellisuutta, joten on jäänyt vaikeaksi tarkastaa, onko kaikki mahdolliset alennukset saatu. Mikäli talo-osasto on katsonut tarkoituksenmukaiseksi poiketa hankintaohjeiden määräyksistä, tulisi sen mielestäni saada yhteishankinta-

elimen, tai jos poikkeaminen on jatkuvaa, kaupunginhallituksen suostumus poikkeamilleen. Tällaista poikkeamaa talo-osaston päällikkö tietämäni mukaan ei ole pyytänyt.

Tarkastusasiakirjan johdosta talo-osaston päällikkö esitti, että töiden osalta on kyse kaupungin hankintaohjeiden 42 §:n 1 mom:n 4. kohdassa olevasta ohjeesta, jonka mukaan edellytetään tapaus, jolloin työ voidaan teettää yhden tarjouksen perusteella. Tällöin viitataan myös erään komitean 9. 6. 1962 päivättyyn mietintöön, joka koskee rakennusurakoita koskevia ohjeita. Sanottua mietintöä ei kuitenkaan vielä ole kaupunginhallituksessa käsitelty eikä hyväksytty, eivätkä ne ohjeet, jotka siihen sisältyvät, ole vielä voimassa. On katsottava, että kilpailu on se yleinen tie, jolla työ kustannukset voidaan pitää kurissa, ja tämä on voimassa olevien hankintaohjeiden yleinen periaate. Kun on kysymys lisätöistä, joita on esiintynyt melko paljon, on sattunut, ettei näistä hankita enää kilpailevaa tarjousta, eikä ensimmäisessä tarjouksessa ole edes pyydetty täydentäviä yleishinnoitteluperusteita, joiden mukaan sitten mahdolliset lisätyöt on korvattava, mikäli työ katsotaan tarkoituksenmukaiseksi antaa sille urakoitsijalle, joka jo suorittaa alkuperäistä urakkaa. On selvä, kuten talo-osaston esimieskin vastineessaan esittää, että vanhoissa rakenteissa välttämättömiä korjauksia on vaikeata etukäteen todeta niin tarkoin, että töitä koskevan kokonaishintatarjouksen laskemisella on ollut kiinteä perusta olemassa, mutta tällainen yleinen hintaperustelu olisi varmasti ollut paikallaan. Talo-osasto katsoo, ettei kaupunginhallituksen vahvistamia ohjeita, niihin sisältyvien yhteishankintamenettelyä koskevien kohtien osalta asian laatuun nähden voida täysin soveltaa kunnossapitokorjaustoimintaan, samoin kuin niitä kaupunginhallituksen vuonna 1959 tekemän päätöksen mukaan on ainoastaan soveltuvin kohdin noudatettava kaupungin rakennusurakoissakin. Talo-osasto on siis lähtenyt tulkitsemaan kaupunginhallituksen antamia ohjeita pyytämättä niistä lisäselvitystä.

Kaupunginhallituksen päätöksen 4. 4. 1963 perusteella vuosina 1957—1959 talo-osaston suoritettavien maalaustöiden hoitamisesta ilmoitettiin 9. 4. 1963 rikospoliisille mahdollisten syytteiden nostamista varten erästä maalarimestaria ja kahta kaupungin palveluksessa olevaa viranhaltijaa vastaan, joista toinen jo oli eronnut kaupungin palveluksesta, ja oli revisiovirastolta pyydetty tilien selvittelyä asiaan. Revisioviraston tarkastavat revisorit eivät ehdottaneet mitään jatkotoimenpiteitä selvittelytuloksen johdosta. Koska olen sukulaisuhteessa yhteen epäilyksenalaisena olevaan viranhaltijaan, en henkilökohtaisesti ole osallistunut selvittelytyöhön. Olin jäävännyt itseni. Juttu otettiin yleisen syyttäjän toimesta raastuvanoikeuden käsiteltäväksi, jossa asia oli esillä kahdeksan kertaa. Mm. maalarimestaria syytettiin 38 työkohteen osalta suoritettujen laskutuksen yhteydessä tapahtuneesta erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehdystä jatketusta petoksesta sekä em. viranhaltijoita erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehdystä jatketusta petoksesta, avunannosta erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehtyyn jatkettuun petokseen ja jatketusta erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa huolimattomuudesta tehdystä virkavirheestä. Raastuvanoikeus katsoi kuitenkin päätöksessään 15. 1. 1965 jääneen näyttämättä, että syytetyt olisivat menettelleet tahallaan tai huolimattomuudesta tavalla, joka olisi luettava heille rikokseksi, jonka vuoksi oikeus hylkäsi syytteet ja jutussa esitetyt muut vaatimukset. Asian laatuun nähden saivat asianosaiset kuitenkin pitää oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Asian lopputulokseen on kaupunki

tyytynyt. Olen perehtynyt jutussa syntyneisiin asiapapereihin ja saanut niistä sen käsityksen, että niitä virheellisyyksiä ja epäkohtia, joita asiassa alun perin oletettiin olevan, ei ole näytetty toteen.

Kiinteistöviraston tonttiosasto. Kaupungin maata vuokrattaessa on kerros- ja rivitalotonttien vuokrasopimukseen vuoden 1963 marraskuusta lähtien lisätty ehto, jonka mukaan tontille rakennettavan talon osakkeet luovutetaan asunnontarpeessa oleville helsinkiläisille, ja kehoitettu asianomaista rakennuttajaa toimittamaan kiinteistövirastoon kolmen kuukauden kuluessa talon valmistumisesta täydellinen luettelo osakkeenomistajista ja taloon muuttaneista asukkaista. Mainittu ehto sisältyy ainoastaan sellaisten tonttien luovutuksiin, joille rakentaminen suoritetaan ilman valtion asuntolainaa.

Revisioviraston suorittamassa tarkastuksessa, joka käsitti kiinteistövirastoon toimitettujen 112 osakehuoneiston omistussuhteita, on todettu, että ehtoa ei ole täysin noudatettu, vaan asunto-osakkeita on saatettu hankkia jopa varojen sijoitustarkoituksessa ja näin ollen kaupungin alkuperäinen sosiaalipoliittinen pyrkimys, helsinkiläisen asunnon tarvitsijan auttaminen, on jäänyt toissijaiseksi. Sen vuoksi olisi syytä vastaisuudessa kaupungin omistamien vuokrattavien asuintonttien lukumäärän jatkuvasti vähetessä ja kysynnän kasvaessa harkita keinoja ja menettelytapoja asianomaisten tehokkaan valvontainstituutin luomiseksi.

Teollisuuslaitosten periaatteellisen tilipuitekartan on kaupunginhallitus hyväksynyt jo vuonna 1954, ja tällöin oli lähtökohtana, että sähkölaitos ja myöhemmin muutkin laitokset siirtyvät varsinkin Ruotsissa vallalla olevaan tilipuitejärjestelmään. Nykyisen järjestelmän mukaan valvovan viranomaisen on vaikeata olla selvillä sellaisista toimintamuodoista, jotka ovat kehittyneet toiseen suuntaan kuin kaupungin muissa laitoksissa on ollut asianlaita. Mainittakoon tässä, että jo talousarvioasetelma on laadittu kovin suppeaksi, kun se esitetään kaupunginhallitukselle. Siinä ei silloin edes ole kustannuslajittaista selvitystä, vaan ainoastaan supistettu kustannuspaikkainen selvitys. Tällöin ovat mm. henkilösivukustannukset, jotka siirtyvät välillisinä kustannuksina muille kustannuspaikoille, kustannuspaikkatilinpidon mukaan jääneet kokonaan myöntävien viranomaisten harkinnasta syrjään. Tällaisia kustannuksia ovat mm. soveltuvuustutkimukset, kurssi- ja osanottomaksut, harrastetoiminta, työkalut ja -välineet, toimistokalusto, tietojenkäsittelymaksut, liikennelaitoksen liput, asiantuntijatyöt, toimistotarvikkeet, kirjat ja aikakausjulkaisut, painatus ja sidonta ja muut painotuotteet, jäsenmaksut, puhelin-, posti- ja lennätinmaksut, ilmoitusmaksut sekä kunnianosoitukset.

Kaupunginhallituksen 4. 6. 1964 tekemän päätöksen perusteella oli sähkölaitokseen perustettu tilapäinen osastopäällikön virka ja kuten toisessa yhteydessä jo on mainittu (kohta I. 4) on toimitusjohtajan päätöksellä perustettu uusi osasto, hallinnollinen osasto, johon kassa- ja tiliosasto tosiasiallisesti on liitetty. Tämän johdosta revisiovirasto jo vuonna 1964 teki asiasta esityksen kaupunginhallitukselle ja myöskin sähkölaitokselle pyytäen, ettei tätä päätöstä pantaisi täytäntöön. (Kaupunginhallituksen mietintö n:o 12 — 1965, s. 31.) Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt yhteisen kassa- ja tiliosaston perustettavaksi sähkölaitoksen yhteyteen ja tämän mukaisesti on myös vuosittain annettu määräraha tämän osaston henkilökunnan ym. menojen suorittamiseksi ja sen vakinaiset viranhaltijat otettu kaupunginvaltuuston hyväksymään virkaluetteloonkin. Tosiasia

on kuitenkin nyt se, että kassa- ja tiliosaston tehtäviä on supistettu ja eräät muut tehtävät siirretty muiden osastojen, varsinkin hallinnollisen osaston suoritettaviksi. Mielestäni sähkölaitoksen toimitusjohtajan on noudatettava valtuuston päätöstä.

Revisiovirastossa on tarkastettu teollisuuslaitosten sähkön-, kaasun- ja vedenkulutusmaksujen laskutusta vuoden 1964 IV-jaksolta ja vuoden 1965 I—III-jaksolta. Kaasunkulutusmaksujen kohdalla todettiin mm., että tarkastetulla alueella oli useita rahakemittareita, joista mittarin vuokraa ei ollut peritty useampana vuonna. Tällaisia tapauksia saattaa olla enemmänkin, koska kaasulaitoksen, joka asentaa kaasumittarit ja toisaalta kassa- ja tiliosaston, joka suorittaa kaasunkulutusmaksujen laskutuksen ja perinnän, kesken ei ole mitään kontrollia.

Tarkastuskäynnin yhteydessä totesin liikennelaitoksen Ruhan korjaamon alakerrassa olevan sepelilattialla varustettua, 3,2 m korkeata kuivaa tilaa n. 3 000 m², joka ilmeisesti on ollut ilman käyttöä rakennuksen valmistumisesta asti, vaikka siitä voitaisiin suhteellisen edullisin kustannuksin saada käyttökelpoista varastotilaa. Näin tärkeä tila on syytä saada hyödylliseen käyttöön, koska varastotiloista on kaupungissa yleensä ja jopa kaupungilla itselläänkin puutetta.

Viime vuoden tarkastuksessa on käynyt ilmi, että eräs kiinteistöviraston palveluksessa oleva viranhaltija on muutama palkkaosoituksiin virheellisesti vuonna 1963 kirjoittanut sellaisia tietoja, jotka ovat olleet ainakin osittain asiallisesti vääriä. Näiden virheellisten ilmoitusten perusteella kaupunki on joutunut suorittamaan palkkaa työstä, jota ei palkkaosoituksissa ilmoitettuna aikana ole suoritettu. Lisäksi virheelliset tiedot ovat johtaneet kustannuskohtaisen kirjanpidon osittain harhaan, johon tehtäviä oikasuja ei vielääkään asian epäselvyyden vuoksi ole voitu suorittaa. Asia on nyttemmin siirretty rikospoliisille jatko selvittelyä varten.

Revisiovirastolle on ohjeitten mukaan tehtävä ilmoitus kaupungin omaisuuteen kohdistuneista vahingoista, kuten esim. anastuksista, varkauksista ym. Ilmoitusten mukaan on kaupungin virastoihin ja laitoksiin vuoden 1965 aikana tehty 27 murto- varkautta ym. vahingontekoa, joissa on anastettu rahaa 1 092,60 mk, tavaroita arvoltaan 1 950,64 mk ja niiden yhteydessä tehty vahinkoja arviolta 376,42 mk. Viimeksi mainittuun määrään eivät kuitenkaan sisälly kaikki vahingot, koska niiden arvosta ei ole annettu tietoa.

Liikennelaitoksessa on rahastajien lippukassoissa havaittu 50 mk:n tai sitä suurempia vajauksia 40 kpl., yhteensä arvoltaan 8 668,51 mk. Asianomaiset ovat kolmea lukuun ottamatta korvanneet puuttuvat erät.

Sähkölaitoksen piirissä on sattunut erilaisia työmaa-, tulipalo-, ilkivalta- ym. vahinkoja revisioviraston saaman tiedon mukaan yhteensä 222 764,76 mk. Vahingot ovat kohdistuneet kaapeleihin, johtoihin, pylväisiin, valaisimiin, katulamppuihin, mittareihin ja muihin sähkölaitteisiin. Suurin osa vahingoista on kuitenkin voitu perä niiden aiheuttajilta.

5. Tilinpitoon kohdistuvat asiat.

Siihen nähden, että kaupungin tarkastusaineisto on niin laaja, on kuten jo viime vuoden kertomuksessa mainitsin (kaupunginhallituksen mietintö n:o 12 — 1965) revisiovirastossa otettu käytäntöön otantatarkastusmenetelmä ja tällöin on tarkastettu perusteellisemmin juuri se aineisto, mikä tällä tavoin joutuu tarkastuksen

alaiseksi. On katsottu, ovatko meno- ja tulosuoritukset ja niiden perusteena olevat tositteet muodollisesti ja asiallisesti tyydyttävässä kunnossa, jolloin on otettu huomioon mitä valtuuston päätöksessä sekä johto- ja muissa säännöksissä on määrätty sekä mitä kaupunginhallitus taikka lautakunta lisäksi ovat päättäneet. On tyydytyksellä todettava, että tällä tavoin on voitu havaita tapahtuneen parannuksia eräissä virastoissa ja laitoksissa, mutta ikävä kyllä on myös tapauksia, joissa näin ei ole tapahtunut, vaan niissä esiintyy jatkuvasti huomattava määrä puutteellisuuksia tositemateriaalissa. Nämä virheellisyydet osoittavat, että jotkut henkilöt ovat hyvin tarkkoja, kun taas toiset eivät niinkään paljon välitä tositteille asetettavista vaatimuksista. Viime vuoden aikana virheiden pienentämistarkoituksessa otettu kosketus tilintekijöihin on yleensä johtanut myös hyviin tuloksiin. Virheiden määrä on nimittäin näiden tilaisuuksien jälkeen pienentynyt.

Tilinpäätöksen oikeellisuuden tarkastusta varten ja muutenkin olen esittänyt toivomuksena, että kaupungin rahatoimisto sekä kassa- ja tiliosastot ja -toimistot laatisivat tavanmukaisen inventaarin varoistaan ja veloistaan sekä tulostilin ja talousarvion toteutumisselvityksen. Rahatoimisto on jo monena vuonna laatinut tällaisen inventaarin ja se on vuosi vuodelta kehittynyt. Tarkastuksessa on kuitenkin käynyt ilmi, että satamalaitoksella ei ollut inventaaria vuonna 1965, josta rahoitustaseen erittelyt olisivat ilmenneet.

Sähkölaitoksen tulojäämiä tarkastettaessa on taas havaittu, että Jäähallin kaukolämpöliitännäsmaksu 110 000 mk ja kiinteistöviraston vastaava maksu 15 500 mk, jotka on kirjattu sähkölaitoksen tulojääminä, ovat tilaajan puolesta jääneet kirjaamatta menona. Rakennusviraston sisäisenä tulojäämänä on sen tilinpäätöksessä puhtaanapito-osaston maksama ja kaupungin konevarikolta veloittama lasku Osuusliike Elannon kuorma-autolle kaatopaikalla aiheutetusta vauriosta samoin tasoittamatta. Konevarikon traktori aiheutti vahingon. Ainoastaan ulkopuolisilta perittävät tulojäämät kirjataan saatavina tilinpäätöksen yhteydessä. — Liikennelaitoksen linja-autokorjaamon b-rakennuksen arvosta tehtävä poisto 15 800 mk on jäänyt tilinpäätöksessä huomioon ottamatta. — Vesilaitoksen inventaari- ja tulojäämäluetteloiden tarkastuksessa on todettu eroja 1 798,01 mk ja lisäksi on tilinpäätöksessä uudisrakenteiden ja omien rakenteiden välilliset kustannukset merkitty tuotoksi 2 120,86 mk suurempana kuin lajijakautumalistan yhteissumma osoittaa. — Nämä epäselvyydet selvinnevät kuluvan vuoden aikana ja voitaneen oikaisukirjaukset tehdä tämän vuoden kirjanpitoon.

6. Loppulausunto.

Revisiovirasto on johtosäätönsä mukaisesti tarkastanut kaupungin eri tiliosastojen ja rahatoimiston laatimat tilit vuodelta 1965 ja todennut, että kaupungin yleistilinpäätös sellaisena kuin kaupunginhallitus sen 6. 4. 1966 hyväksyi, on hallinnollisen talouslaskennan yleisten periaatteiden mukaisesti laadittu ja että taseessa siirtyvät saldot ovat yleensä hyväksyttävästi tositetut ja että saldoista on erittelyt. Kaupungin täytöntöönpano- ja tilittäjäviranomaiset ovat, sikäli kuin on voitu havaita, varainhoidossaan yleensä toimineet tehtyjen päätösten ja tavoitteiden mukaisesti. Tyydytyksellä voin todeta, että kaupungilla on taloushallinnon puolella vastuunalaisia, kykeneviä viranhaltijoita ja että taso on koulutukseen ja muiden seikkojen johdosta mielestäni viime vuosina jonkin verran noussut.

Kahden viimeisen vuoden kertomukseni loppulausunnossa esittämäni vetoomukset kustannusten säästämiseksi ovat saaneet kaupunginhallituksen kannatuksen ja johtaneet kiitettäviin toimenpiteisiin. Talouslaskenta on tasoon nähden noususuunnassa, mutta edelleen katson olevan syytä esittää muutamia näkökohtia sen kohentamiseksi. Olisi mielestäni vielä kiinnitettävä enemmän huomiota vuositalousarvion valmistelu- ja suunnittelutyöhön ja toimintaraporttien antamiseen. Informaatiotoimintaa voidaan tässä mielessä tehostaa. Arvion ja jälkilaskennan perusteella olisi yleensä selvitettävä kustannuslajit, kustannuspaikkaiset ja suoritekohtaiset menot. Varsin tähdellistä olisi, että eri virastojen ja laitosten toimintakertomuksia kehitettäisiin siihen suuntaan, että ne valmistuisivat toimintavuoden aikana määrärajoin lyhytaikaisina toiminta- ja talousraportteina suoritteiden volyymeistä, joista myös tärkeimmät projektien valmistusvaiheet kävisivät selville. Projektointi ja konstruktio työ, tuotteiden tai palvelusten luovutus ja myynti sekä hallinnolliset toiminnot olisi mikäli mahdollista selvitettävä erikseen näissä suunnittelu- ja työraporteissa, joista sittemmin vuosikertomus ajoissa syntyisi. Raporteissa olisi mikäli mahdollista pyrittävä selvittämään aikaisemman kehityksen suuntaus ja annettava vertailevia tietoja vastaavista seikoista yksityissektorin ja muitten kuntien ja ulkomaitten oloista. Toiminta- ja laskentatiedot yksikköhintoineen eivät saisi olla vain historiallisia, vaan enemmän työaseina työprosessia ohjattaessa. Niiden perusteella todettujen negatiivisten tavoitteista poikkeamisen avulla voidaan tehostaa ja parantaa menetelmiä ja toiminnan johtamista. Tietojenkäsittely- ja suunnittelutoimintaa kohottamalla päästään siihen, että kustannuspaikkojen vastuunalaiset henkilöt oivaltavat, että lopputavoitteiden eli suoritteiden aikaansaaminen on toiminnan päämäärä ja että ohjelma- ja suoritetalousarvion kehittäminen ja siten tuottavuuden lisääminen voi jossain määrin estää tai ainakin hidastaa sitä, että kaupungin kustannukset nousevat enemmän kuin kuntalaisten veronmaksukyky, kuten on ollut asianlaita ajanjaksona 1952—1965 ja kuten tässä kertomuksessa toisessa paikassa on selvitetty. Kaupungin tuottamat suoritukset on mielestäni aikaansaattava pienillä kustannuksilla ja niiden on oltava tarkoituksenmukaiset ja aikaan, kvantiteettiin ja kestävyYTEEN nähden sopivat.

Helsingissä huhtikuun 29 päivänä 1966.

Sigfrid Törnqvist

Kuvio 1

Kaupungin

1. varsinaisten menojen

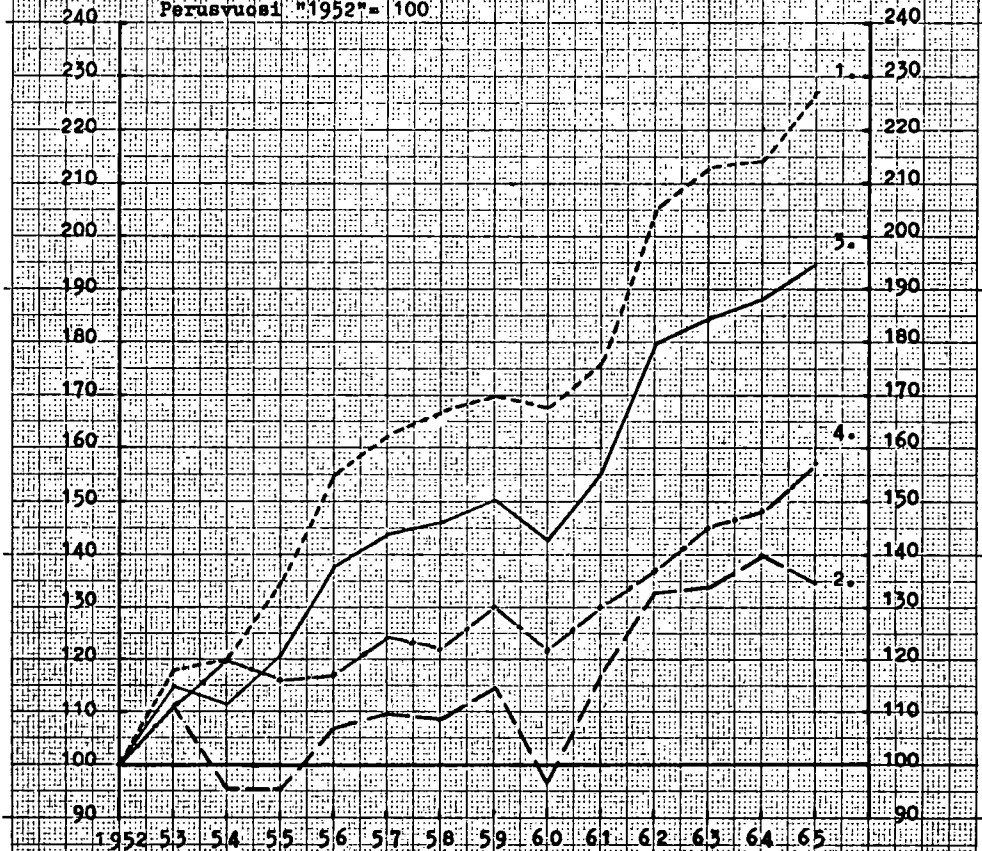
2. pääomamenojen

3. yhteensä varsinaisten menojen ja pääomamenojen

4. kunnallisverotulojen

vuosittaisen nousun kehitys asukasta kohden vuodesta 1952 vuoteen 1965, muunnettuina vuoden 1952 raha-arvoon.

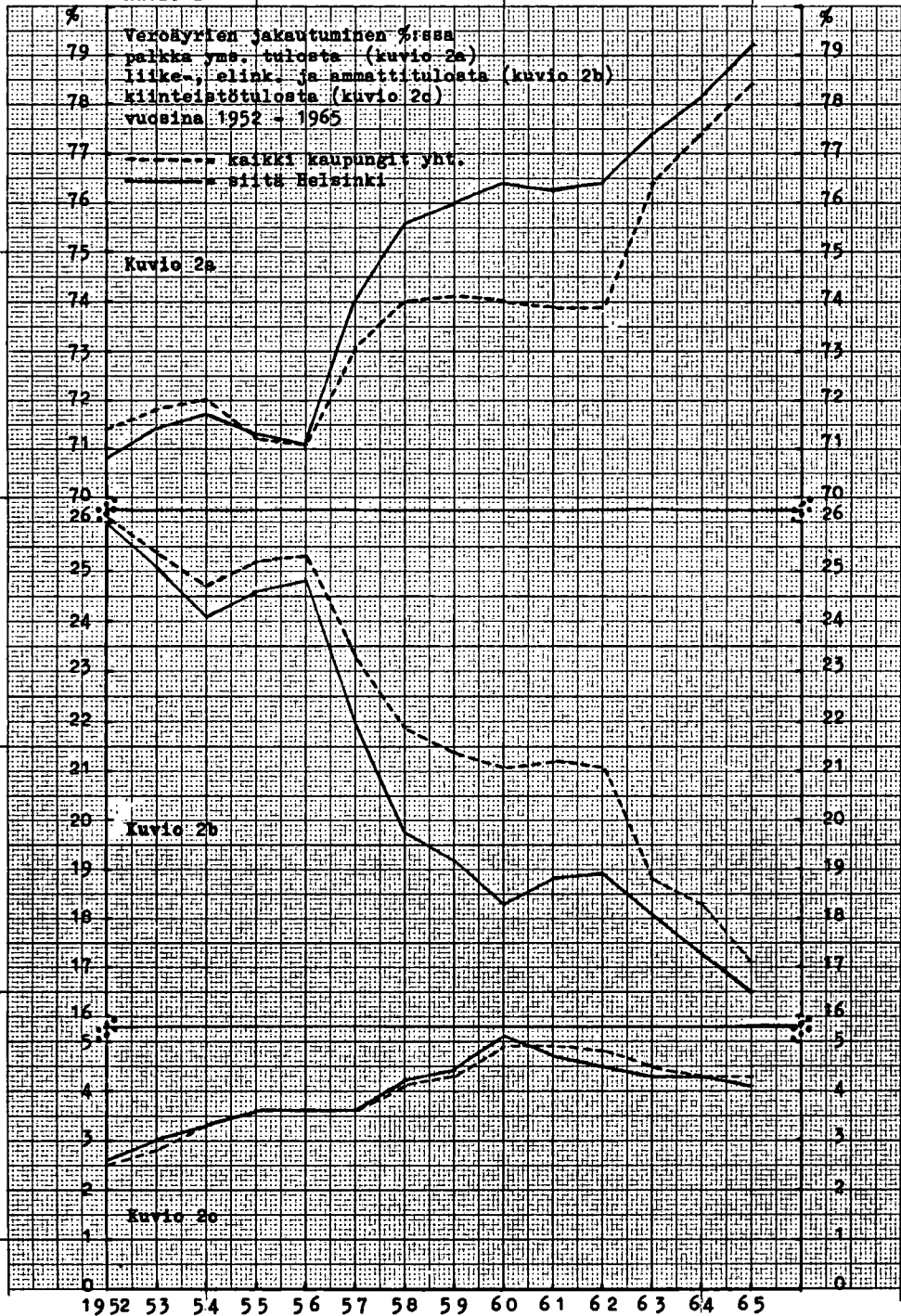
Perusvuosi "1952" = 100

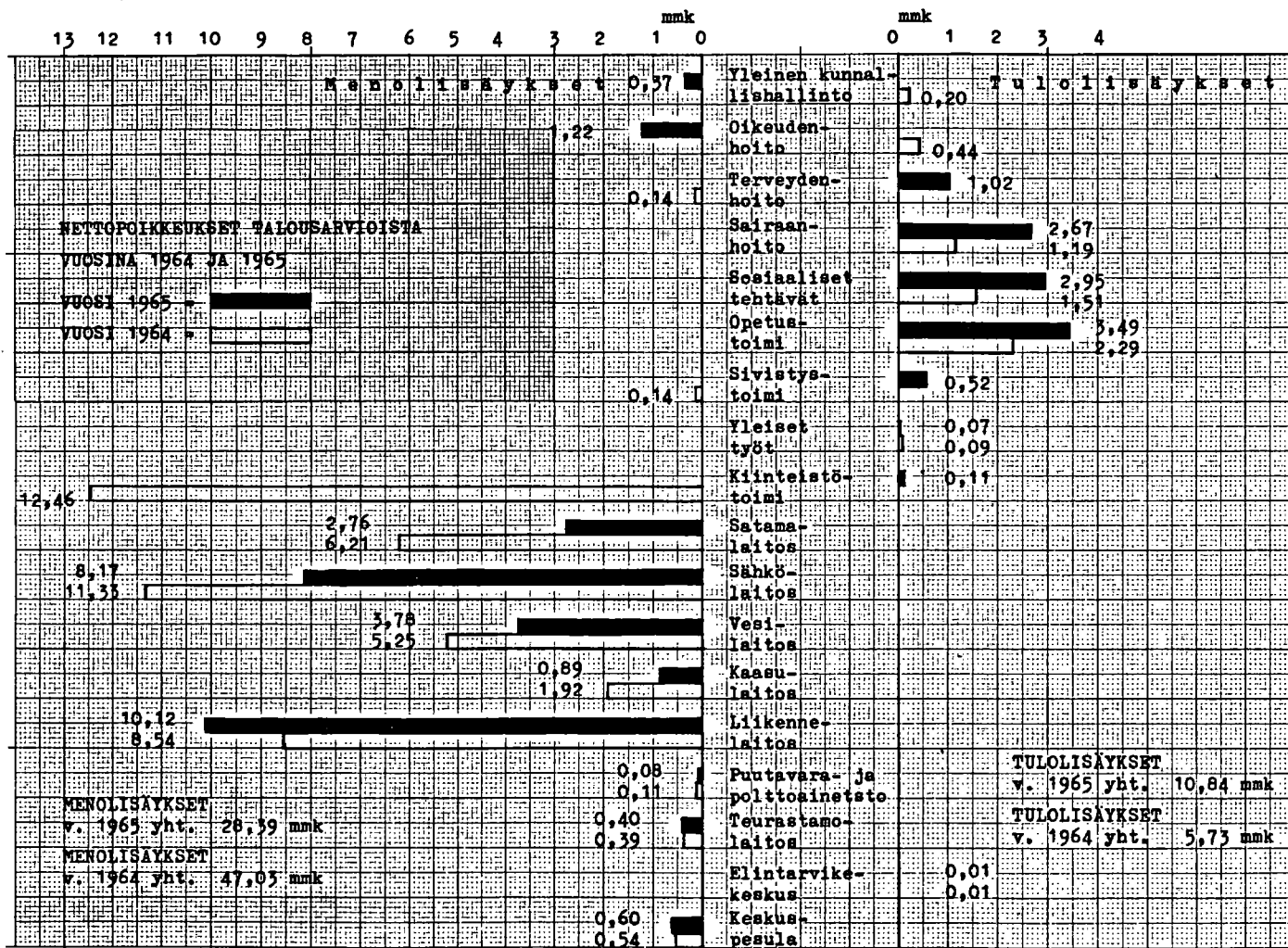
Vuosi	Asukasta kohden vuodessa							
	1. Varsinaiset menot		2. Pääomamenot		3. Varsinaiset ja pääomamenot yht.		4. Kunnallisverotulot	
	1) nmk	Nousu ind. luku	1) nmk	Nousu ind. luku	1) nmk	Nousu ind. luku	1) nmk	Nousu ind. luku
1952	339,3	100,0	186,1	100,0	525,4	100,0	299,0	100,0
1956	521,9	154,4	196,9	106,5	718,8	137,5	347,9	116,8
1960	691,5	167,7	217,9	96,5	909,4	142,5	442,1	121,8
1964	1024,5	214,2	366,1	139,7	1390,6	188,0	622,9	148,0
1965	1127,9	227,0	368,0	134,8	1495,9	194,3	686,3	156,6

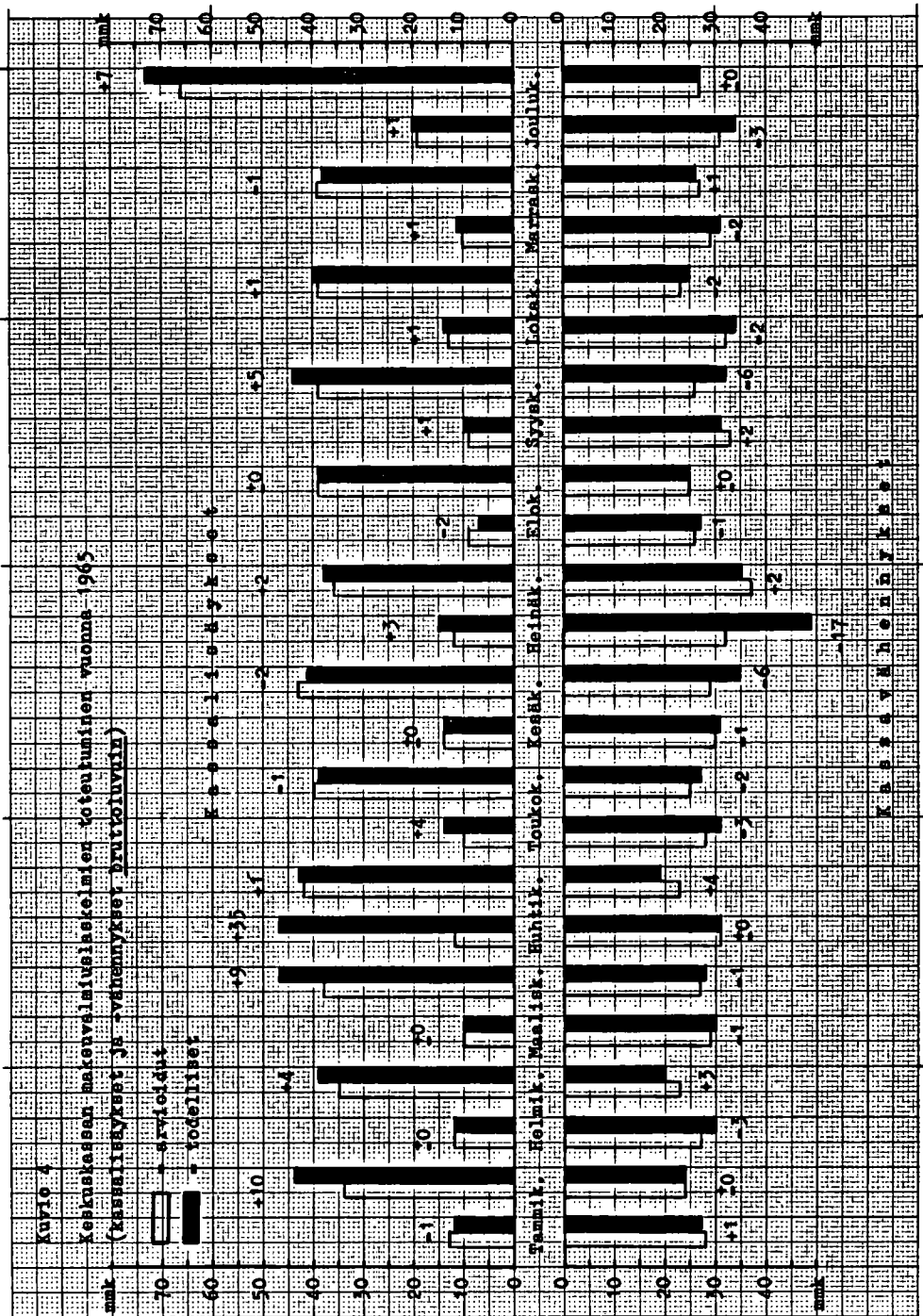
1) indeksillä korjaamattomat, absol. luvut

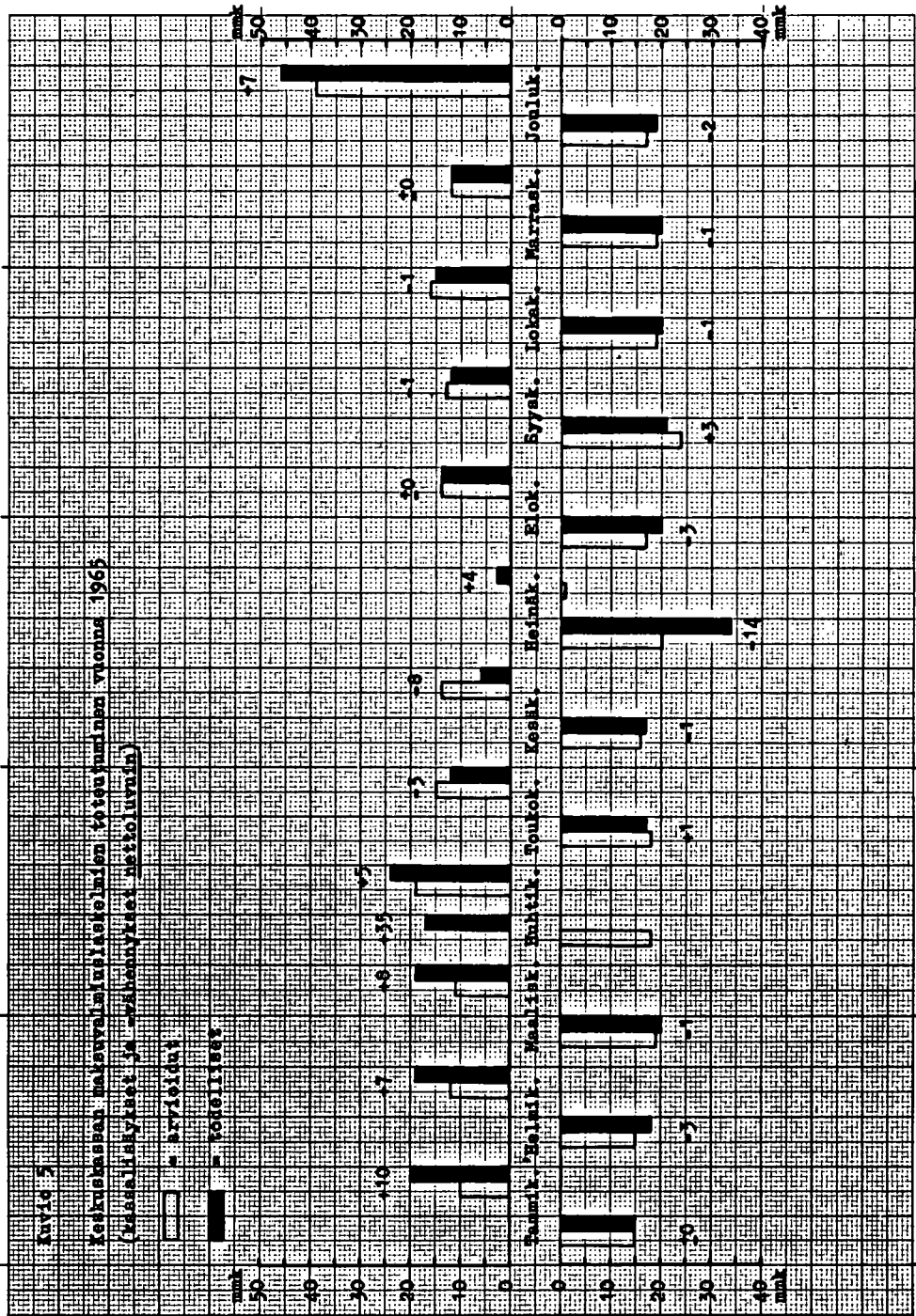
Kuvio 2

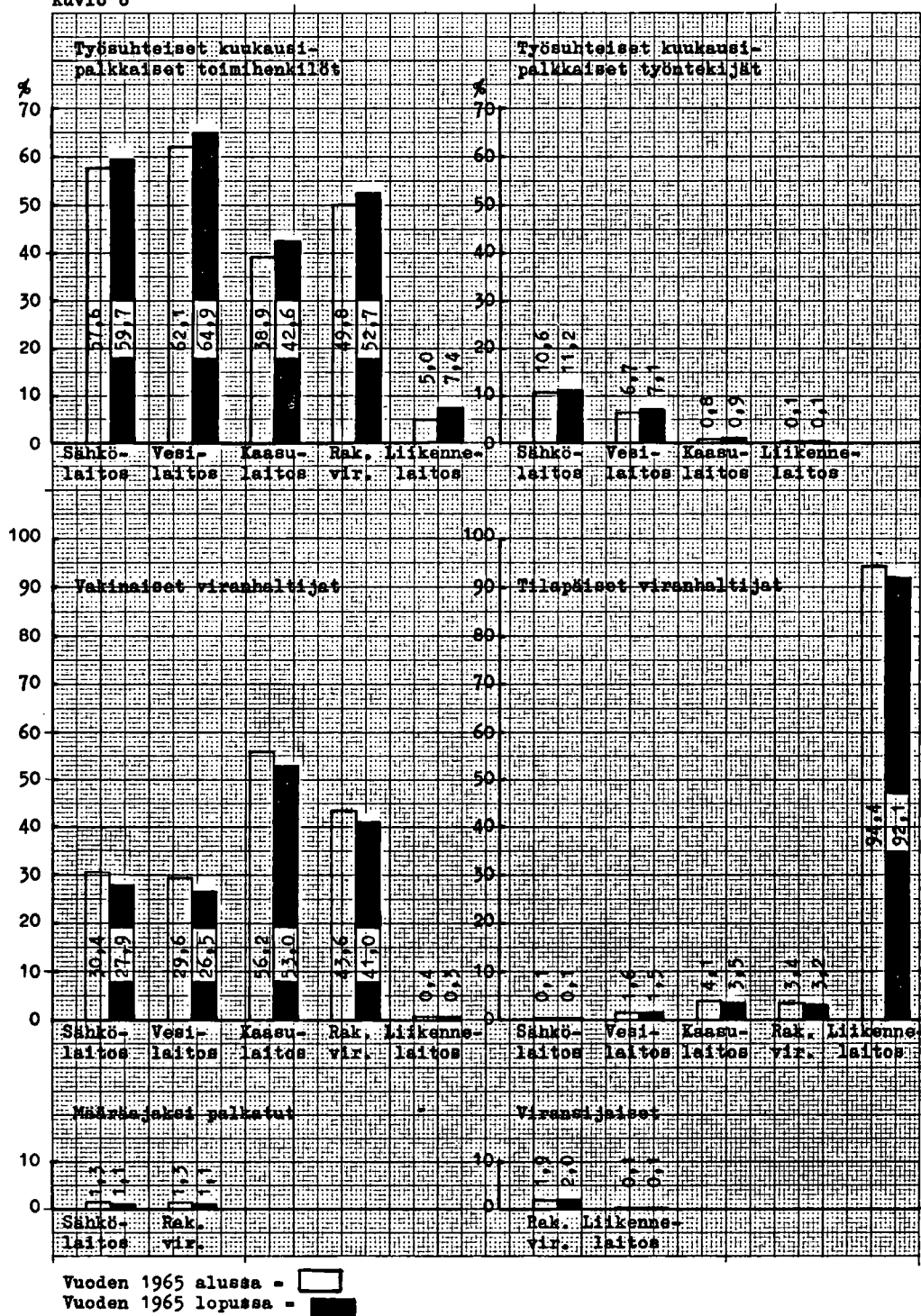
Kuvio 3

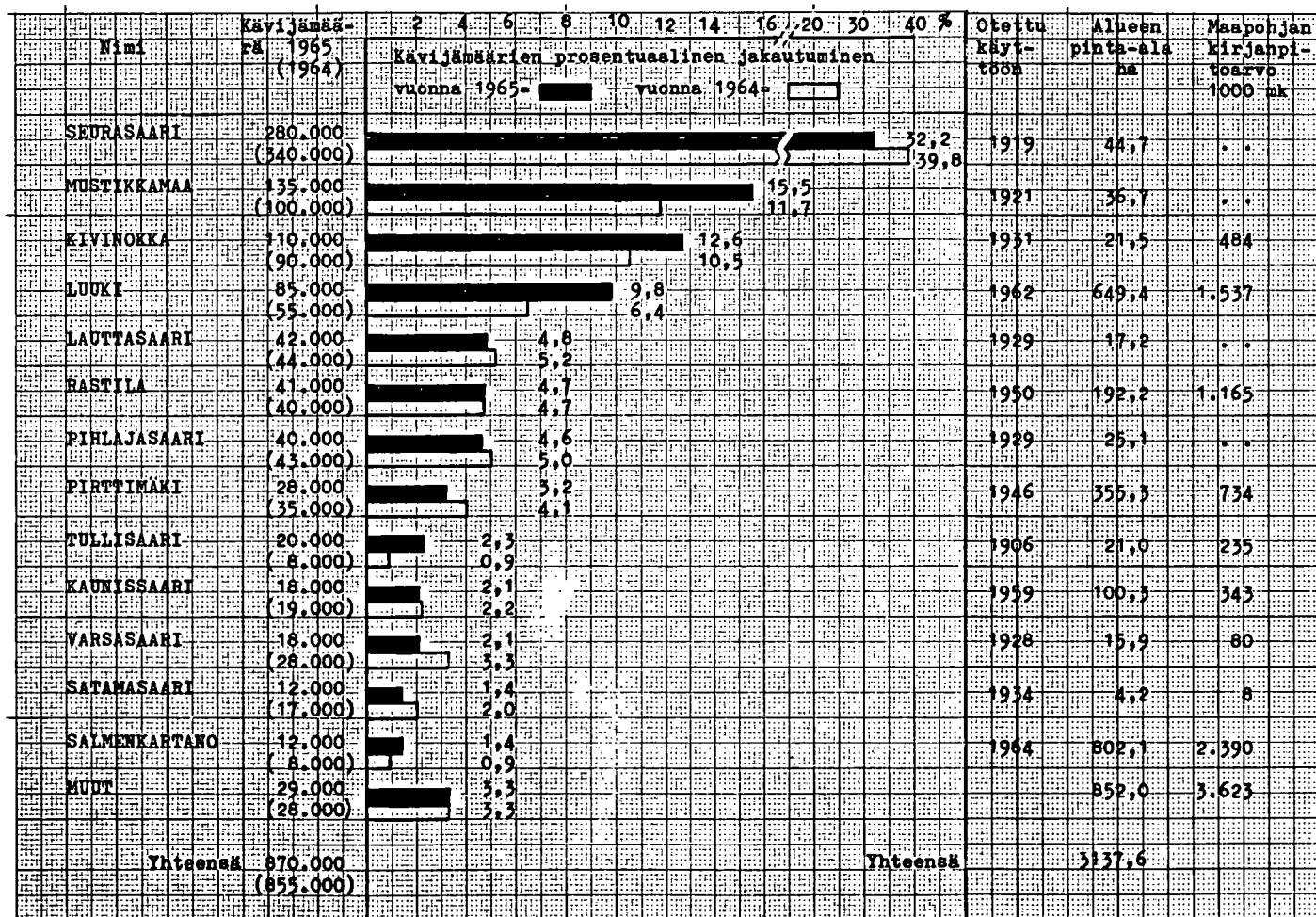

Kuvio 6

Kuvio 7

Ulkoilualueet

Taulukko 1

Henkilöstökustannusten suhteelliset osuudet

Henkilöstö		Henkilöstökustannukset											
Ryhmät	Lukumäärä	Yhteensä vuodessa		Varsinaiset palkat %			Sosiaali edut %						
		mmk	%	Säännö- liseltä työajal- ta	Lisä-, yli- ja sun- nunt. yms.	Yht.	Vuosi- loma	Sai- raus- loma	Muu loma ja arki- pyh.	Loma- sijai- set	Sos. tur- va- maks. yms.	Eläk- keet	Yht.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1-2. Viranhalti- jat ja toi- mihenkilöt	17750	244.2	100.0	65.5	3.5	69.0	9.6	2.2	0.05	2.7	5.4	11.0	31.0
3. Tuntityönte- kijät	7400	85.9	100.0	64.1	3.6	67.8	7.1	3.1	3.4	..	5.2	13.4	32.2
Koko henki- löstö	25150	330.1	100.0	65.2	3.5	68.7	9.0	2.4	0.9	2.0	5.4	11.6	31.3